

SLOVENSKI

vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Potočnik. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopolni naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik XIV.

Celovec, petek, 17. april 1959

Štev. 16 (883)

Laži dejstev ne spremenijo

Iz razprave v parlamentu o izvedbenih zakonih k členu 7

O obeh manjšinskih zakonih smo na splošno že poročali in kratko opisali potek razprave v parlamentu. Vendar je potrebno, da nekoliko bolj podrobno razčlenimo izvajanja posameznih govornikov in povemo tudi svoje mnenje k iznašanju predstavnikov štirih v parlamentu zastopanih strank.

Kot prvi je med razpravo govoril KP-politanec Koplec, ki je uvodoma pravilno ugotovil, da je ravnanje z manjšino, ki ji mora biti zagotovljena popolna enakopravnost in možnost razvoja, največjega pomena za mednarodni ugled neke države. Tu di Avstrija se bo toliko bolj odločno mogla postaviti za Južne Tirolce, čim bolj demokratska in širokogrudna bo njena politika napram manjšinam v lastni državi.

„Zato je potrebno, da se manjšinsko vprašanje na Koroškem rešuje brez ozira na protislovenske elemente, ki so na Koroškem s svojo politiko raznarodovanja povzročili že mnogo preveč škode.“ Ko je kritično ocenjeval oba zakona, je dejal, da pomenita samo delno izvedbo določil člena 7 in nikakor ne predstavljata uspeha pogajanj z manjšino, marveč le rezultat pritiska ter kompromis s protislovenskimi nemško-nacionalističnimi čini na Koroškem. Navedene konkretne primere pritiska in izsiljevanja v zvezi z odjavami od slovenskega pouka ter naglasil, da je za urečitev

manjšinskega vprašanja v prvi vrsti potreben zakon v zaščito manjšin, zato je zahteval prepoved protislovenskih organizacij. Od tega je namreč odvisno, če se bodo slovenski starši mogli poslužiti svoje v šolskem zakonu zagotovljene pravice, „kajti

dediči nacionalnega zatiranja Slovencev, FPÖ in ÖVP-jevski funkcionarji in mandatarji zasledovanja Slovencev še niso opustili in minister Graf je duša nacionalne hujskaške politike na Koroškem“.

Izvajanja KP-govornika so bila nedvom-

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE V TRSTU

gostuje z Jan de Hartogovo igro

Sopotnika

v Bilčovsu pri Miklavžu v petek, dne 17. aprila ob 20.00 uri,
na Trati pri Cingelcu v soboto, dne 18. aprila ob 20.00 uri,
v Ločah pri Pušniku v nedeljo, dne 19. aprila ob 20.00 uri.

V nedeljo, dne 19. aprila ob 10.00 uri dopoldne

(po občnem zboru Zveze slovenskih izseljencev)

uprizori SNG iz Trsta v srednji dvorani Doma glasbe v Celovcu Dardi-Dostojevskega dramo

Zločin in kazen

Za predstavo v Domu glasbe se dobijo vstopnice v predprodaji v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu, Wulfengasse.

Ne zamudite redke prilike in udeležite se prireditve poklicnih igralcev iz Trsta.

Slovenska prosvetna zveza

Zweierlei Maß

Deutschen Sozialdemokraten und österreichischen Sozialisten zur Überlegung

Die in Bonn erscheinende sozialdemokratische Wochenzeitschrift für Politik, Wirtschaft und Kultur „Vorwärts“ hat in ihrer Nummer vom 3. April 1959 unter dem Titel „Zur Auseinandersetzung um Südtirol —

Eure Berichterstattung über die Ereignisse in Südtirol fordert ein deutliches Wort heraus. Schon die kommentarlose Veröffentlichung der weinerlichen Statistik über die „Unterwanderung“ des „urdeutschen“ Südtirol im „Vorwärts“ vom 13. März lief kritisches Denken vermissen. Mit dem Artikel „Brandbomben und Hoferfeiern“ von E. S. in der Ausgabe vom 20. März aber habt ihr so manche bürgerliche Zeitung an blindem Nationalismus übertraffen. Etwas mehr Gesellschaftskritik, liebe Genossen, und nicht nur andeutungsweise im Schlusssatz! Sagt selbst, dieser rührende ordensgeschmückte Weihnachtsmann, den ihr uns als Verkörperung des Südtiroler Menschenschlages vorstellt, drückt er ein Ideal aus, für das es sich lohnt, auch nur einen Finger krumm zu machen? Dieser Bursche hat doch Artgenossen auch in unserem Land. Und was für welche! Dieselben, die uns „Rote“ lieber heute als morgen hängen sähen. Gibt es denn im Oberetsch keine Arbeiter? Oder läßt sich mit denen kein Staat machen, weil sie für Völkerverständigung sind?

Wenn schon über einen Nationalismus geschrieben werden muß, der keine Grenzen kennt, dann bitte über den deutschen. Der brennt uns nämlich erheblich mehr auf den Nägeln als der italienische. E. S. scheint Deutschland nicht zu kennen. Sonst hätte er bei der Erwähnung von Kriegerdenkmälern mit blutrünstigen Texten zuerst an unser Land denken müssen. Als Anschauungsmaterial könnte ihm das, was nach 1945 übriggeblieben ist, vollauf genügen. Es hätte auch nichts geschadet, wenn er bei der Brandbombe vor dem Österreichischen Kulturinstitut in Rom erwähnt hätte, wer sie geworfen hat. Nämlich neofaschistische Rowdies, die für das italienische Volk genauso repräsentativ sind wie die Hakenkreuzschmierer auf den jüdischen Friedhöfen für das unsere.

Die Südtiroler Volkspartei fordert seit einiger Zeit öffentlich die Lostrennung der Region von Italien und ihren Anschluß an Österreich. Das grenzt auch für deutsche Rechtsbegriffe an Hochverrat. Wenn Wien einem Anfall großdeutscher Gedankenübung erliegt, so sollte das für uns kein Grund sein, ebenfalls das Augenmaß für die Wirklichkeit zu verlieren. Wir sollten unsere österreichischen Freunde vielmehr daran erinnern, daß sie schon in ihrem eigenen Lande die Möglichkeit haben, der Welt zu zeigen, was sie unter einer vorbildlichen Minderheitenpolitik verstehen: nämlich gegenüber dem slowenischen Volksteil in Kärnten. An diesem Punkte zeigt sich nämlich, daß man in Wien — nicht ohne Miltschuld unserer dortigen Genossen — mit zweierlei Maß mißt. Die Kärntner Slowenen müssen zur Zeit schon froh sein, wenn ihnen wenigstens die Möglichkeit belassen wird, ihre Kinder in der Muttersprache zu unterrichten. Ganz zu schweigen davon, daß man sie jetzt mit einem demagogischen Minderheitenfeststellungsgesetz traktieren will. Von Selbstverwaltungsrechten, wie sie die deutschsprachige Minderheit in Italien genießt, können sie nur träumen.

Die ganze Sache ist mir deshalb so wichtig, weil der Nationalismus den Sozialismus schon mehr als einmal an den Rand des Grabes gebracht hat. In Euren Berichten über die französische Entwicklung habt ihr das ja selbst oft genug betont. Wessen sozialistische Gesinnung dort aufhört, wo die „nationalen Belange“ beginnen, der gehört nicht zu uns. Der Nationalismus ist eine spezifisch bürgerliche Waffe, die sich nach immer gegen die Arbeitnehmerschaft gerichtet hat, deren Interessen wir doch vertreten wollen.

Blinder Nationalismus“ eine offenbar auch an die Adresse der österreichischen Sozialisten gerichtete Leserschrift veröffentlicht, welche wir ohne jeden Kommentar abdrucken:

no pozitivna, vendar so preveč močno zvenela po volilni propagandi, posebno še zato, ker KP nikdar ni napravila lastnega predloga, ki bi bil bolj pravičen in bi upošteval dejanske razmere na Koroškem, zlasti pa upravičene zahteve prizadete narodnostne skupine.

Za ÖVP je kot prvi spregovoril dr. Weissmann, ki je spet skušal dokazovati, da je dvojezična odredba iz leta 1945 nastala le na zahtevo Angležev, dočim je za „veliko nemško večino kratko pomenila posilstvo“, vendar pa je treba upoštevati — je dejal — da je bil takrat položaj na južnem Koroškem še popolnoma nejasen, ker so jugoslovanske ozemeljske zahteve še

Velike besede malih ljudi

V zadnjih dveh številkah smo na kratko govorili o volilnih proglaših obeh vladnih strank, naj bo zato zabeleženih tudi nekaj besed o programih, s katerimi se obračata do volivcev ostali dve v parlamentu zastopani stranki — KPÖ in FPÖ.

Položaj teh dveh strank si je v marsičem podoben, zato si sličejo tudi visoko doneče parole o boju proti vladni koaliciji, čeprav je že v naprej jasno, da ne bo ne ena ne druga teh dveh strank dosegla tak uspeh, ki bi ji omogočal temeljno spremembo državne politike. KP-gešla o izboljšanju delovnih pogojev, o zvišanju rent in odškodnini za razne oškodovance, o znižanju vojaških izdatkov, zato pa odstranitve stanovaljske krize itd. ostanejo pač tako dolgo samo volilne fraze, dokler KP s svojo politiko nima opore med avstrijskim ljudstvom. Še bolj demagoško pa zvenijo FPÖ-jevske parole o temeljni obnovi Avstrije, o zagotovitvi pravic ljudstva in o svobodi ter samoodločbi narodov (seveda samo za Južne Tirolce), če pomislimo, da ravno v tej stranki najmočneje prevladuje miselnost iz komaj pretekle krvave dobe nacizma in veleniške obnove Evrope.

Pa tudi vero in cerkev gotovi ljudje spet skušajo mešati v volilno borbo. Pri tem se posebno poslužujejo papeškega dekreta, ki ga je v zvezi z volitvami na Siciliji izdal Janez XXIII. in v katerem katoličanom pre-

Koča Popovič o odnosih med Avstrijo in Jugoslavijo

Na skupni seji obeh zborov Zvezne ljudske skupščine v ponedeljek je predstavnik zveznega izvršnega sveta državni sekretar za zunanje zadeve Koča Popovič o odnosih med Avstrijo in Jugoslavijo dejal:

Jugoslovanska vlada je iz razumljivih razlogov pripisovala velik pomen ureditvi pravic in položaja naše manjšine v Avstriji. Nam je bilo do tega, da bodo ta vprašanja urejena tako, da bodo ustvarjeni pogoji za normalno življenje manjšin in da bo hkrati dana spodbuda za boljše razumevanje in tesnejše sodelovanje med obema deželama. V tem smislu smo se, ko smo podpirali zahteve naše manjšine v Avstriji, zavzemali pri avstrijski vladi. Z obžalovanjem pa moramo ugotoviti, da avstrijska stran ni pokazala ustrezne pripravljenosti in dobre volje.

Znano je, da je bil v avstrijskem parlamentu v marcu sprejet „zakon o uveljavljanju določb avstrijske državne pogodbe o manjšinskem šolstvu na Koroškem“ kakor tudi „zakon o uveljavljanju 3. paragrafa 7. člena državne pogodbe o uradnem jeziku na sodiščih“.

Me da bi se na tem mestu spuščal v analizo teh zakonov, je očitno, da pomenita oba zakona utesnjevanje pravic, ki jih je bila do zdaj deležna manjšina in ki so bile zajamčene s 7. členom avstrijske državne pogodbe.

Zaradi tega ima naša vlada to vprašanje še nadalje za odprto.

Razumljivo je, da so morali takšni enostranski ukrepi, ki ne upoštevajo pravic in koristi obeh dežel, negativno vplivati na naše odnose nasproti Avstriji.

grozile celi Koroški. Kaj je dr. Weissmann s tem povedal? Nič drugega kot to, da je bila laž, ko so predstavniki Avstrije na vseh mednarodnih konferencah za sklenitev državne pogodbe dokazovali pravičnost in širokogrudnost Avstrije do manjšine prav s tisto šolsko ureditvijo, ki so jo na drugi strani smatrali za „posilstvo večine“ in komaj čakali, da jo odpravijo.

Prav tako pa tudi ne odgovarja resnici Weissmannova trditev, da je bila gonja

(Nadaljevanje na 8. strani)

Mnenje drugih:

Načrt novega zakona o manjšinskih šolah na Koroskem pomeni nov poskus, da bi se uzakonile zahteve avstrijskih šovinistov, katerih namen je pomencjevanje slovenske narodne manjšine v Avstriji. Praktično pomeni ta poskus priznanje kombinacije načela „pravice staršev“ in načela „nacionalne opredelitve“, kar pomeni, da bi šole z več ali manj pouka v slovenski odpirali v krajih, kjer bi „se ugovorilo“, da obstaja manjšina, nato pa bi prepustili staršem na voljo, da pošljejo svoje otroke v slovensko šolo ali ne. Prilisk na starše, ki naj prepreči, da bi pošljali otroke v slovenske šole, bo odslej že huji. Uvesti nameravajo namreč prakso, da se bodo morali starši ob začetku vsakega šolskega leta „izjaviti“. S tem bo slovenska manjšina v Avstriji pod stalnim pritiskom, končni namen tega pa je, da bi se odkrila svojimi manjšinskimi pravicam, ki so v zadnjem času že tako in tako močno omejene.

Načrt novega zakona je za slovensko manjšino v Avstriji še bolj neugoden kot tako imenovani Drimmelov načrt iz leta 1957, pa tudi kot razpis predsednika koroske vlade iz oktobra 1958.

Ko je pripravljala novi zakonski načrt, avstrijska vlada ni upoštevala predlogov in zahtev slovenske manjšine in se tudi ni držala duha in črke 7. člena državne pogodbe, kar bi bila morala storiti. Načrt novega zakona je v nasprotju z obljubami odgovornih avstrijskih državnih, ki so zagovarjali jugoslovanski vladi, da bodo pri reševanju šolskega vprašanja upoštevali pravice in koristi slovenske manjšine.

Z novimi načrti avstrijska vlada odstopa od načela ustvarjalnega reševanja problemov manjšinskega šolstva, katerega temelj so bile uredbe pokrajinske vlade, objavljene tik po vojni. Odprava te koristne prakse in dejstvo, da avstrijska stran ne kaže želje, da bi ta problem rešila v skladu z mednarodnimi obveznostmi, škoduje odnošajem med Avstrijo in Jugoslavijo.

„Komunist“, 20. marca 1959, Ljubljana

Avstrija je, kot vemo, ukinila na narodno mešanem ozemlju Koroske obvezno učenje obeh deželnih jezikov ter namesto tega proglasila načelo, naj starši sami svobodno odločijo kakšno šolo žele imeti za svoje otroke. Predpis je lep in sam po sebi pravilen, a za razmere na Koroskem kljub temu veljanski sleparija.

Ko so se namreč starši imeli izjaviti, ali hočejo za svoje otroke slovenski pouk, je Avstrija spravila v pogov ves dvoji uradni stroj, od orožnikov do učiteljev, nemške stranke so mobilizirale svoj fisk in pristaje, veleposelniki in industrijska gospoda, od katere so slovenski delavci in mali kmetje odvisni, je osredotočila svoje sile in vsi skupaj so se združili z bivšimi hitlerjanci ter izvajali nad slovenskimi starši socialen pritisk, o katerem lahko rečemo, da je prava sramota za omikano in demokratsko državo.

Slovenca, ki je hotel za svoje otroke slovenski pouk, so žigosali za sovražnika Avstrije in Hlovca, grozili so mu z odpustom iz službe in celo z izgonom iz domačije. To je bila svoboda, katero je Avstrija zajamčila našim bratom na Koroskem, ko so pred meseci izbrali šolo svoji deci. Kakšen je bil v takih razmerah izid vpisovanja, si lahko mislimo. Ogromna večina staršev se je iz strahu za obstanek odločila za nemško šolo.

O teh nasilstvih in protizakonitostih je bila dunajska vlada dobro poučena. Zastopniki manjšine so jo o vsem spregovorili in zahtevali pomoči, a je bilo vse zaman. Odgovorni oblastniki so bili gluhi in slepi! Sedaj pa poudarjajo pred svetom, da so bili vendar starši popolnoma svobodni, izbrali deci tako šolo, kot jo sami žele. Več ni mogoče nuditi manjšini! Edino voljo staršev naj bo odločilna, zakaj samo to je v skladu z naravnim pravom in krščanstvom.

Zunanji minister Figl se je celo drznil izjaviti, da je Avstrija dala koroskim Slovcem „več, kot je bila po mirovni pogodbi dolžna jim nuditi“. Bolj lažnivo in hinavske izjave si je težko zamisliti. V njej se izraža tisti nepoboljšljivi nemški nacionalizem, ki je vzrok, da je Avstro-ogrsko razpadla. Iz zgodovine se niso gospodje na žalost ničesar naučili.

„Novi list“, 9. aprila 1959, Trst

Nun haben die Slowenengesetze auch den Bundesrat passiert. Die ÖVP und SPÖ Bundesräte haben sich diesmal nicht mehr getraut, das auszusprechen, was die Kärntner zur Weisung gebracht hat: Um das Versagen der Regierung im Falle Südtirol zu bemängeln, muss Südkärnten für Südtirol geopfert werden! (Ohne dass die Südtiroler etwas davon haben)...

Die ÖVP und SPÖ Redner sind auf den alten, bewährten Trick der Tito-Kommunisten prompt heringefallen: Möglichst laut zu schreien, dass ihnen Unrecht geschähe, um in einem Atemzug sofort neue, noch weitgehende Forderungen stellen zu können. Ängstlich wehren sich die Sprecher der SPÖVP gegen die Beschwerden der Titoslowenen. Wir haben aber den Eindruck, dass es sich um ein stilltes Einverständnis, wenn nicht gar abgekartetes Spiel sehr massgeblicher Kreise in Kärnten mit vorteilhaften Rollen handelt: Die Einen schreien, damit die Anderen ungeniert geben und dazu noch sagen können: Seht doch die Bemitleidenswerten an; wir haben ihnen offenkundig noch viel zu wenig gegeben...

Den Herren Neugebauer und Gultenbrunner sprechen wir das Recht ab, geschichtliche Entscheidungen über Kärnten zu fällen. Den Abwehrkampf haben wir Kärntner mit der Waffe geführt und sind dabei von der Wiener Regierung verraten worden, wir sind gewarnt! Slowenisches Drimmelgymnasium und Tschadek-Gerichte werden auf den dunkelsten Blättern der Kärntner Geschichte verzeichnet werden.

„Kärntner Nachrichten“, 10. aprila 1959, Celovec

Milanski velesejem

največja tovrstna prireditve v Evropi

Zadnje nedeljo je bil v italijanskem mestu Milanu v navzočnosti predsednika republike Gronchija slovesno odprt letošnji mednarodni velesejem. Na njem sodeluje 12.000 razstavljalcev iz 54 držav, med katerimi je tudi 35 tujih uradnih kolektivnih razstav. Letošnjemu velesejemu v Milanu daje poseben značaj tisti del, ki je posvečen praktični uporabi jedrske energije.

Velesejemu v Milanu priznavajo prvenstvo med tovrstnimi prireditvami v Evropi.

V Kazazah so začeli z gradnjo elektrarne

Ob navzočnosti številnih visokih osebnosti javnega in političnega življenja ter ministra za elektrogospodarstvo in promet Waldbrunnerja ter deželnega glavarja Wedeniga je bila v ponedeljek v Domu glasbe v Celovcu svečana proslava 10-letnice celovške naprave za kurjavo na daljavo in kalorične elektrarne, ki do 75 % s tokom oskrbuje mesto. Kalorična naprava, ki je prva tovrstna v Avstriji, je bila zgrajena v prvih povojnih letih in danes odlično služi mestnim potrebam. Med drugim danes oskrbuje 244 objektov s toploto. Objekt deluje v širih stopnjah, katerih zmogljivost je 46,6 milijonov cal/h. Elektrarna bo predvidoma letos proizvedla 40 milijonov kilovatnih ur. Na proslavi je prišel do izraza izredni pomen obrata za mesto. Gradbeni stroški in druge investicije za obrat so znašale 120 milijonov šilingov, danes pa že proizvaja letno za 18 milijonov šilingov elektrike in za 15 milijonov šilingov toplote.

Popoldne istega dne se je minister Waldbrunner odpravil na ogled kaloričnih elektrarn v Labotski dolini v Št. Štefanu in Št. Andražu, kjer gradi Akcijska družba Dravskih elektrarn največjo kalorično elektrarno, katere največje turbine v Avstriji zmorejo 110.000 kW. Elektrarna bo predana namenu konec maja letos.

Waldbrunner je obiskal tudi Premogovnik v Št. Štefanu ter poudaril, da je izgradnja kaloričnih elektrarn izrednega pomena za premogovno proizvodnjo, ki je v krizi. Leta 1956 so kalorične elektrarne porabile 1 milijon ton odpadnega premoga, sedaj ga porabijo 1,5 milijona ton na leto, čez dve leti pa ga bodo porabile nad dva milijona ton, saj so v gradnji velikanski objekti termoelektrarn.

Velika svečanost pa je bila v torek v Kazazah, kjer je bil ob navzočnosti visokih osebnosti javnega in političnega življenja ter deželnozbornskega prezidenta Se-

reiniga in deželnega glavarja Wedeniga, deželnega svetnika Sime in drugih deželnih in državnih poslancev minister Waldbrunner napravil prvi utor z lopato ter s tem dal znamenje za začetek gradnje elektrarne v Kazazah, katere kapaciteta bo 360 milijonov kW/h letno in bo za gospodarstvo Koroske in Avstrije izrednega pomena. Svečanosti se je v veliki meri udeležilo tudi okoliško prebivalstvo ter s tem dalo izraza zadovoljstvu, da se tudi v krajih Koroske, ki so bili vsa leta gospodarsko zapostavljeni zgradijo objekti, ki so velikega gospodarskega pomena. Škoda je, da nobeden od številne gospode ni smatral za potrebno, da bi spregovoril tudi kako slovensko besedo in tako pomen tega trenutka še dvignil in podčrtal.

Elektrarno gradi Avstrijska akcijska družba Dravskih elektrarn, ki si je zadala nalogo v prihodnjih letih zgraditi na Dravi še več elektrarn in tako opravičiti ime, ki ga nosi in dati gospodarstvu čim več toka, katerega potrošnja iz leta v leto raste.

Minister Waldbrunner je v svojem nagovoru poudaril izredni pomen gradnje elektrarn za avstrijsko gospodarstvo ter se pristojnim osebnostim zahvalil za uspešno delo, da se je z gradnjo elektrarne, katere gradbeni stroški bodo znašali okoli 700 milijonov šilingov, lahko začelo ter da se bo načrt lahko uresnil v polni meri.

Svoje zadovoljstvo nad gradnjo elektrarne v Kazazah je izrazil v govoru tudi deželni glavar Wedenig, saj bodo imeli številni delavci več let zaposlitev. Razen tega pa bo gradnja poživila vse življenje v Kazazah in okolici ter se ugodno odrazila v koroskem gospodarstvu.

Deset dni pred to svečanostjo je praznovala Avstrija dograditev projekta Grossglockner-Kaprun, in sicer s pogonom elektrarne v Schwarzsach.

Gospodarski dvoboj med Vzhodom in Zahodom

Gospodarsko združevanje na podlagi tako imenovane Male Evrope je vsaj za enkrat običalo že v začetni fazi, ker so se očitno ustrašili ekspanzije nemškega kapitala, kateri bi s takim sporazumom na široko odprli vrata v vse dežele, katerih industrija in gospodarstvo ne moreta tekmovali z nemško zmogljivostjo. Tako bo še nekaj časa ostalo v bistvu pri starem, kar je posebnega pomena za tiste države, ki bi ostale izven Evropske gospodarske skupnosti. Vendar velja to le za prehodno dobo, kajti načrtov za združevanje niso opustili, marveč čakajo le boljše priložnosti.

Trenutni neuspeh na Zahodu zlasti ugaja vzhodnim državam in skuša Sovjetska zveza to priložnost še posebej izkoristiti z namenom, da bi med zahodnimi deželami povečala odpor proti združitvi le malega števila držav. Gospodarski komisiji Združenih

narodov za Evropo (ECE) je izročila nove predloge za gospodarsko sodelovanje, ki pa ne bi bilo omejeno le na nekaj dežel, marveč bi zajemalo celotno Evropo.

Hkrati se na Vzhodu tudi trudijo, da bi se popolnoma otreli zahodnih meril in zunanjih trgovini. V medsebojni blagovni izmenjavi se sicer že poslužujejo sovjetskega rublja kot obračunske enote, vendar temelji to obračunavanje še na cenah na svetovnem trgu. Do leta 1965 pa se hočejo popolnoma osvoboditi dolarskega in šterlinskega bloka odnosno jima nameravajo pridružiti še tretji — rubeljski blok, ker bo po načrtih do takrat znašala industrijska proizvodnja Vzhoda več kot polovico svetovne produkcije in bo torej socialistični sistem zavzemal vodilno mesto na področju mednarodne blagovne izmenjave in denarnega obtoka.

Veliki češki velesejem v Brnu

Sicer bo mednarodni velesejem v Brnu na Češkoslovaškem šele letos v času od 6. do 20. septembra, vendar so priprave že v polnem teku in poročajo že mnoge zanimive podrobnosti. Posebno zanimivo je število držav, ki bodo na tej veliki prireditvi sodelovale ali s posebnimi razstavami ali pa s posameznimi tvrdkami. Iz tozadavnega poročila iz Prage je razvidno, da bodo to Kanada, Sovjetska zveza, Indija, Združena arabska republika, Švica, Kitajska, Anglija, LR Koreja, Vzhodna in Zahodna Nemčija, Mongolija, Vietnam, Jugoslavija, Japonska, Francija, Italija, Nizozemska, Avstrija, Poljska, Madžarska, Portugalska, Bolgarija, Romunija, Albanija, Združene države Amerike, Švedska, Finska, Danska, Grčija, Turčija, Luksemburg, Španija, Argentinija, Belgija in Norveška; pristojni krogi pa se pogajajo tudi še z drugimi državami Evrope in ostalega sveta.

Že iz tega je razvidno, da bo velesejem v Brnu res prireditve velikega formata, ki bo pritegnila zanimanje vsega sveta. Pravijo, da bo obiskovalce iz inozemstva presenetila tudi ureditve razstavnih prostorov. Pokriti paviljoni in razstavne hale bodo obsegali 65.000 kvadratnih metrov, mnoge razstave pa bodo prirejane kar na prostem. Tudi upravno poslopje, ki bo dokončno zgrajeno leta 1960 in bo obsegalo 10 nadstropij, bo letos na razpolago z dvemi nadstropij, bo največji paviljon, opremljen z močno jekleno kupolo, bo meril 18.500 m².

Brez dvoma pa bo velesejem v Brnu kljub veliki udeležbi inozemskih podjetij v prvi vrsti posvečen domači proizvodnji in se bo zlasti češkoslovaška industrija predstavila z doslej največjim prikazom svoje zmogljivosti.

Vrednost rublja bo postala večja

Sovjetski gospodarstvenik Ostrovitjanov je povedal, da bo leta 1965 rubelj izpodrinil dolar kot osnovno valuto v mednarodni trgovini. Na to izjavo so postali posebno pozorni v ZDA. Ameriški turisti lahko kupijo rubelj tudi za deset stolink dolarja,

čeprav sicer rubelj velja 25 stolink dolarja. Sovjetska zveza hoče na ta način pospeševati turizem. Američani se trenutno še ne bojijo konkurence rublja proti dolarju. Neki ameriški dnevnik pa je vendar ugotovil, da bo vrednost dolarja padla, če bodo v ZDA še nadalje naraščali stroški v državi.

PO ŠIRNEM SVETU

ALŽIR. — Okoli 2000 francoskih kolonov je v Alžiriji protestiralo proti alžirski politiki francoskega predsednika de Gaulla. Govorniki so na zborovanju izredno ostro napadli pariško vlado, ker neče sprejeti njihovega načrta o integraciji Alžirije. Obtožili so vlado, da je iz Alžira umaknila vse generale, ki so lasti branili pravično stvar kolonov. Protestirali so proti amnestiji, ki jo je vlada nedavno uvedla proti voditeljem osvobodilnega gibanja. Eden od govornikov je dejal, da vodi sedanja pariška politika k izgubi ostalih alžirskih posesi, ki so sedaj še pod francosko oblastjo.

CAPETOWN. — Južnoafriški parlament je po dolgi razpravi sprejel s 100 proti 55 glasovom vladni predlog zakona o rasno segregiranih univerzah. Tik pred glasovanjem so zavrnili amandma opozicije, ki je zahtevala od vlade, naj predlog umakne. Zakon dolete ustanavljanje ločenih univerz za belce in za druge rase.

RIM. — Okrog 350 predstavnikov 41 nacionalnih združenj bivih borec iz 36 držav z 20 milijoni člani se je v ponedeljek sestalo v Rimu na 8. generalni skupščini svetovne federacije bivih borec. Zasedanje bo trajalo pet dni, obravnavali bodo politična vprašanja v zvezi s sedanjim položajem v svetu, o zakonodaji v zvezi z bivšimi borci, o rehabilitaciji invalidov in o organizacijskih vprašanjih. Nacionalna združenja in izvršni odbor svetovne federacije so predlagali 35 resolucij, ki jih proučujejo tri komisije.

ZENEVA. — Na začetku tega tedna se je v Zenevi ponovno začela konferenca o prekinitvi jedrskih prekusov. Konferenca je bila prekinjena 19. marca, ko so predstavniki Velike Britanije, ZDA in Sovjetske zveze odpotovali na posvetovanja s svojimi vladami. Sovjetsko zunanje ministrstvo je objavilo sporočilo o stališču Sovjetske zveze v zvezi z delom konference v Zenevi. Izjava pravi, da je SZ mnenja, da bi morali države, ki sodelujejo na konferenci, napraviti vse, da bi rešili doslej nerešena vprašanja. Izjava pravi, da je bilo 7 členov sporazuma o prekinitvi jedrskih prekusov sprejetih po zaslugi spodbud SZ, medtem ko ZDA in Velika Britanija zavirata delo konference.

WASHINGTON. — Ameriško zunanje ministrstvo je sporočilo, da se je ameriški zunanji minister Dulles zopet vrnil v Florido v Washington, kjer je odšel v bolnišnico na ponovno preiskavo. V krogih, ki so bližje ameriškemu zunanjemu ministrstvu, pričakujejo, da se bo Dulles še dni odločil, ali bo odstopil ali pa ponovno prevzel svojo dolžnost kot zunanji minister.

BONN. — Nemški kancler Adenauer je po radiu razložil svoje gledišče nasproti Sovjetski zvezi pa tudi nasproti zahodnim zaveznikom. Vstal je proti vsaki popustljivosti pred SZ in tudi ameriškemu predlogu, naj bi napravili prvi korak k združitvi Nemčije z ustanovitvijo nemške konfederacije, ki bi združila Vzhodno in Zahodno Nemčijo. Ves njegov govor je bil skrajno nepopustljiv: po njegovem mnenju bi z nastavljanjem Nemčije odpili pol sovjetski poplavi po vseh Evropi. Iz njegovega govora je jasno, da razpušča kanclersko mesto, ker trmasto vztraja pri svojem gledišču ter je odkril nasprotnik politike angleškega premiera MacMillana, ki se zavzema za večjo prostnost v politiki do Vzhoda.

VARSAVA. — V zadnjih treh letih, odkar traja sistematično preseljevanje Poljakov iz Sovjetske zveze na Poljsko, se je preselilo že skupno nad četr milijona ljudi. To so večinoma kmetje, delavci, obrtniki, pa tudi intelektualci. Večina priseljenec, 80 % njih skupnega števila, se je naselilo v zahodnih krajih Poljske, in sicer pretežno na kmetih.

WASHINGTON. — V Washingtonu in Londonu so objavili resolucijo, ki jo je pripravilo deset demokratičnih članov ameriškega Predstavnika doma ter Clemens, Afliee in pet članov britanskega parlamenta. Resolucija predlaga, naj ameriške, francoske in britanske žete v Berlinu postopno zamenjajo varnostne sile OZN. V resoluciji je rečeno, da ta predlog ni samo varstvo za ureditev berlinskega vprašanja, marveč je tudi kot prispevek k zblizanju med Vzhodno in Zahodno Nemčijo. Varnostne sile naj ne bi bile sestavljene iz pripadnikov širjih okupacijskih sil. Vzdrževali naj bi jih s sredstvi iz skladov OZN.

OSLO. — Stalni predstavnik alžirske vlade v Skandinaviji je v razgovoru z dopisnikom norveškega lista „Dagbladet“ izjavil, da žele alžirska osvobodilna vojska 120.000 borec, medtem ko jih je bilo leta 1954 le 3000. Alžirci potrebujejo samo orožje, borec pa je dovolj in niti ne morejo sprejeti vseh prostovoljcev, ki bi se jim radi pridružili.

VALLETA. — Nova časna ustava na Malti, ki je začela veljati včeraj, je zamenjala prejšnjo, ki je jo februarja ukinile britanske oblasti. Nova ustava določa izvršni svet. Del njegovih članov bo imenoval britanski guverner. V svetu bodo tudi načelnik uprave, ter pravosodni in finančni minister. Vasil ga bo guverner. Svet bo imel posvetovalni značaj.

LUXEMBURG. — V deželah, ki so članice evropske Skupnosti za premog in jeklo, so v marcu nakopali skoraj 20 milijonov ton premoga, to je dva milijona ton manj kot lani v marcu. Nazadovale je tudi proizvodnja surovega železa in jekla. V marcu so proizvedli 3,7 milijona ton surovega železa, jekla pa 4,8 milijona ton. V prvem četrtletju se je proizvodnja surovega železa zmanjšala za 6,8 %, surovega jekla pa za 8,8 odstotkov.

NEW DELHI. — Na sestanku kongresnega parlamentarne skupine v New Delhiju se je predsednik indijske vlade Nehru izrekel za stvarno pokrajinsko avtonomijo Tibetancev v okviru Kitajcev. Ko je analiziral tibetanski upor, je izrazil mnenje, da gre predvsem za trenja med dvema družbenima sistemoma, „tibetanskim“, ki kloni na starih tradicijah in „kitajskim“, ki je proizvod sedanjega časa. Bivši predsednik burmanske vlade U Nu je v New Delhiju, na poti v Azijo, izjavil, da je Burma pripravljena dati Dalaj lami azil. Washingtonski radio trdi, da vstaja v Tibetu še ni postala in da upornike žele napadajo položaje kitajskih čet v tej deželi.

WASHINGTON. — Predsednik ameriškega združenja sindikata AFL-CIO Meany in vodja sindikata avtomobilskih delavcev Reuther sta obdolžila ameriško vlado, da posevča premalo pozornosti reševanju problema brezposelnosti. Meany je v tej zvezi poudaril, da je v ZDA še vedno 4,4 milijona brezposelnih delavcev. Številni delavski zastopniki v ZDA se zavzemajo zato, da vlada sklene velika gradbena dela v državi, ki bi nudila zaposlitev številnim delavcem.

Gostovanje SNG iz Trsta z dramo „Zločin in kazen“ v Celovcu

Naši spominski dnevi v aprilu

Vedno, ko se spominjamo najtežjih dni v zgodovini koroških Slovencev, so nam posebno živo pred očmi aprilski dogodki iz let nacistične strahovlade.

● Že aprila 1938, torej takoj po priključitvi Avstrije, so bili aretirani prvi koroški Slovenci.

● Aprila leta 1941 so segli nacisti in njihovi domači privrženci po našem združnem premoženju.

● 14. in 15. aprila 1942 je bil izveden prvi del množične izselitve slovenskih koroških družin.

● 3. aprila 1943 je bil pri napadu partizanov na Mežico težko ranjen Franc Pasterk-Lenart, prvi komandant I. Koroškega partizanskega bataljona in je na posledicah umrl 6. aprila.

● Dne 9. aprila 1943 je nacistični krvnik Gleissner izrekel smrtno obsodbo nad 13 slovenskimi antifašisti iz Sel in okolice, ki so bili 29. aprila obglavljeni na Dunaju.

● 27. aprila 1944 je bila težka borba med partizani in nacisti pri Štoku v Obirju.

● 25. aprila 1945, le nekaj dni pred osvoboditvijo, pa so SS-tolpe zverinsko pomorile 12-člansko Peršmanovo družino s sedmimi otroci v starosti od enega do enajst let.

To je strašna bilanca krvavega nasilja, to so dogodki, ki jih nikdar ne smemo pozabiti. Vedno jih moramo imeti pred očmi, opominjati nas morajo in buditi na nenehno borbo, da se taki dnevi nikdar več ne bodo ponovili.

Spominu in opominu bo posvečen tudi letošnji občni zbor Zveze slovenskih izseljencev, ki bo v nedeljo, dne 19. aprila ob 8. uri zjutraj v Modri dvorani Doma glasbe v Celovcu. Zbrali se bodo zastopniki tistih družin, ki so jih nacistični nasilniki oropali premoženja in izgnali iz domovine samo zato, ker so ohranili zvestobo svojemu narodu in materini govornici, da prav zdaj, ko je država z manjšinskima zakonoma uradno priznala dosedanje raznarodovalno delo na Koroškem ter odprla možnosti za nadaljnje rovarjenje proti našemu ljudstvu, odločno izpovejo življenjsko voljo koroških Slovencev in pripravljenost na borbo za doseg dejanske enakopravnosti in vseh pravic, ki jih nam jamči člen 7.

pri nas tržaški bratje ter se udeležimo kvalitetne predstave „Zločina in kazni“ v nedeljo v Celovcu v čim večjem številu. Dolgoletni uspehi Slovenskega narodnega gledališča iz Trsta bodo prav gotovo vsakogar navdušili.

boj človeka s samim seboj in okolico ter mračna stanja človeške duše in zavesti. Nastala je cela vrsta del, ki so svetovno znana. Med njimi omenimo nekaj najbolj znanih romanov: *Idiot*, *Bratje Karamazovi*, *Mladenič*, *Ponižani in razžaljeni* ter roman „Zločin in kazen“ po katerem je zgrajena drama, ki jo bomo v nedeljo videli v Celovcu.

Roman „Zločin in kazen“ je Dostojevski napisal potem, ko je štiri leta prebil v sibirskih ječah med zločinci in ubijalci ter spoznal njihovo naravo. In po spoznanjih in prikaži duševni razkol glavnega junaka v močni življenjski osvettljavi.

Dostojevski se je rodil leta 1821. v Moskvi in ta doba je pomenila za Ruse suženjstvo. Tudi njemu ni bilo prizanešeno. Kot otrok zgubi mater in živel je v revščini. Bil je preganjan, obsojen na smrt in preživel več let v Sibiriji. Njegov revolucionarni duh je bil neuklonljiv in zato je stalno napadal režim in ga razkrinkaval. Opisoval je zlasti

to, ker je bil on revež in je vrhu tega študiral, in ker mu je mati — vdova — pošiljala s delom; nesreča zato, ker je bila njegova sestra lepa in revna. Razkolnikov ni več vedel, kam bi se zatekel, za koliko mesecev vnaprej je mati že vzela pokojnino? In Razkolnikov ne more na noben način živeti. Sestra Dunja naj se poroči z gospodom Lužinom, dvakrat starejšim od nje? Zakaj? Zanj? Za Razkolnika, da ga osreči s tem, da ga vzdrži na vseučilišču, ga npravi za gospoda in osreči za vse življenje.

Vse delo je prepleteno z izredno močnimi dramatičnimi zapletlji, ki sili občinstvo k globoki zaverovamosti. V veliki meri pa je uspešno predvajanje takega dela, ki

PRVI NASTOP — VELIČASTEN USPEH

V sredo je prispelo na gostovanje med koroškimi Slovenci Slovensko narodno gledališče Trst. Isti večer je prvič nastopilo pred nabito polno Šerčerjevo dvorano v Šmihelu nad Pliberkom z Jan de Hartogovo igro „Sopotnika“, katere glavno vsebino smo v kratkem opisali v zadnji številki.

V igri, ki se iz komedije postopoma razvija v dramo, nastopata kat edina igralka Štefka Drolčeva v vlogi „Ona“ in Joško Lukeš v vlogi „On“. Prav v tem pa se pokaže njihova velika umetniška sposobnost. Z edinstveno dovršenostjo odigravata vsa dejanja igre, od zaljubljenih novih zakoncev, preko vseh zapletov in dramatičnih sporov med seboj in zaradi otrok, ki doraščajo, gredo svojo pot in jima umrejo, tja do zadnjih trenutkov življenja, ko sta oba osivela in betežna. Vsebinski in podajanje igre sta tako življenjsko bogata, da tudi najbolj zahteven igralec od nje ne more pričakovati kaj boljšega.

Z isto igro je SNG Trst večer nastopilo v Žitari vasi. Podrobno poročilo sledi.

zahteva kvalitetne igralce, odvisno od celotne režije in igralcev. Tržaški igralci, ki bodo v nedeljo nastopali pred nami z „Zločinom in kaznijo“ pa so na predstavah v Trstu dokazali, da so mojstri in da jim je uspelo pritegniti občinstvo. O premieri „Zločina in kazni“, v kateri nastopa 28 oseb, ki je bila 2. decembra v Trstu je „Primorski dnevnik“ med drugim zapisal: „Kadar občinstvu v dvorani zastane dih, tedaj lahko zanesljivo sodimo, da je igra uspela. Za igro, ki jo je SNG pripravilo za prvo premiero letošnje sezone, pa je izraz „uspela“ preskromen. S tako močjo je ansambel našega gledališča zgrabil gledalce, da se pač nihče, če hoče odkrito priznati, ni mogel odtegniti tej magični sili, ki se ob močnem podajanju ustvari med umetnikom in poslušalcem.“

Izkoristimo izredno priliko, ko gostujejo

Slovenski pisatelji v tujih jezikih

Dela slovenskih pesnikov in pisateljev so bila svoječasno omejena le na mali slovenski narod in le redkokdaj je glas o kulturnem ustvarjanju Slovencev prodiral tudi v širši svet. Zato je med mnogimi prevladovalo mnenje, da smo Slovenci narod brez lastne kulture.

Danes se je to že bistveno spremenilo in le tisti naduteži, ki se smatrajo za predslavnike gosposkih narodov, v Slovincih še vedno gledajo narod hlapcev in pastirjev. Pri tem razvoju je pomembna vloga odigrala prav slovenska kultura, ki je naš narod dvignila na raven velikih kulturnih narodov; bili so to slovenski pesniki in pisatelji, katerih dela so danes znana že širom sveta. Velika zasluga gre pri tem prevajalcem, ki prevajajo slovenske literarne stvaritve v najrazličnejše tuje jezike in jih tako posredujejo številnim narodom, obratno pa tudi našemu človeku približujejo dela iz drugih jezikov, drugih narodov.

Ce pomislimo, da je prvenec Josipa Jurčiča, zgodovinska povest iz 15. stoletja „Jurij Kozjak“, preveden že v 36 jezikov, potem si lahko predstavljamo, kako širok je krog bralcev, ki se navdušujejo ob delu velikega slovenskega pisatelja. Letos je v Rimu izšel „Jurij Kozjak“ v latinskem prevodu, ki ga je oskrbel Ferdinand Kolednik, doma iz Maribora, zdaj pa kanadski državljani, ki o sebi pravi, da je „zmešan far“. Poleg tega je navedeno Jurčičovo delo izšlo že v francoskem (kar 4 izdaje), kitajskem, angleškem, grškem, italijanskem (2 izdaji), hrvaškem, litavskem, vietnamskem in nemškem jeziku ter v narečju gradiščanskih Hrvatov; v rokopisu so prevodi v arabskem, indijskem in ruskem jeziku ter v esperanto,

dočim ga zdaj prevajajo še v ukrajinski, ciganski, turški, madžarski, retoromanski, bolgarski in švedski jezik ter v dvoje afriških narečij. Tudi Jurčičev „Deseti brat“ je pripravljen v nemškem, francoskem, angleškem, španskem in grškem jeziku, dočim je njegov „Sosedov sin“ preveden v 8 jezikov in ga trenutno v Kanadi tiskajo v francoščini.

Ferdinand Kolednik, ki mu je Jurčičev „Jurij Kozjak“ očitno najbolj prirasel na srce, ima zdaj v tisku (pri založbi Habbel v Regensburgu) nemški prevod Finžgarjevih povesti „Dekla Ančka“ in „Strici“, ki sta v francoščini izšli že leta 1946 (Dekla Ančka) odnosno 1950 (Strici). Tudi največji Finžgarjev roman „Pod svobodnim soncem“ je že preveden v nemščino, poleg tega pa še v francoski, angleški in grški jezik, dočim je njegovih „Sedem posnih podob“ izšlo že v 12 jezikih: razen v slovenščini še v nemškem, francoskem (6 izdaj), španskem, portugalskem, italijanskem, slovaškem, češkem, madžarskem, angleškem in holandskem jeziku ter v narečju gradiščanskih Hrvatov.

Za nas je še posebej zanimivo, da je Ferdinand Kolednik, ki je svoje prevajalsko delo v glavnem omejil na dela Jurčiča, Finžgarja in Meškota, oskrbel tudi francoski prevod Sketove „Miklove Zale“.

Naj bo mnenje o Koledniku in njegovem bivanju izven domovine tako ali tako, vsekakor pa mu je treba priznati, da se uspešno vključuje v vrsto vseh tistih, ki se trudijo, da bi umetnine slovenskega naroda približali in posredovali čim širši svetovni javnosti, da bo spoznala, da je slovenski narod majhen le po številu, velik pa po svojih stvaritvah.

Dr. MIRT ZWITTER

Južna Tirolska — manjšinski problem Nemcev

(Ob desetletnici italijansko-avstrijskega sporazuma v Parizu)

Pod skupno upravo dunajske akademije znanosti in južnotirolskega kulturnega inštituta je na razpolago in v pomoč za študij razmer in vprašanj Južne Tirolske v Bozenu.

Odprta je bila dne 22. septembra 1958 v prisotnosti avstrijskega državnega sekretarja dr. Franza Gschnitzerja.

Širino in vsestranost kulturne pomoči avstrijskih Nemcev dokazuje nadalje, da je „Katališka izobraževalna ustanova“¹⁹⁵ s pomočjo avstrijske „Ustanove Karla Borromea“¹⁹⁶ s sedežem na Dunaju, že doslej opremila in oskrbela s primernimi knjigami 50 nemških župnijskih knjižnic Južne Tirolske.

Neprecenljive vrednosti in pomena za manjšino je pomoč v obliki znanstvenih del, raziskav, analiz, izvidov, statistik, prikazov in polemik, ki jo v samostojnih knjižnih de-

lih, v skupnih zbornikih, v člankih po raznih revijah in časopisih nudijo v izrednem obsegu znanstveniki, strokovnjaki, pisatelji in časnikarji Nemčije in Avstrije svojim nemškim bratom v Južni Tirolski, ko obravnavajo vsestransko narodnostna, politična, kulturna, gospodarska in socialna vprašanja Južne Tirolske in skrbijo za širjenje teh problemov v nemški in širši javnosti. Po pregledu, za katerega popolnost še nikakor ni mogoče jamčiti, je samo v letih 1956 do 1958 izšlo v Avstriji in Nemčiji:

27 posebnih knjig, v katerih na skupno 7.171 straneh razni avtorji obravnavajo vprašanja Južne Tirolske, pri čemer pa niso vštete priloge slik, statistik in raznih kart;

18 knjig fotografskih posnetkov južnotirolskih pokrajin, krajev, zgodovinskih in umetnostnih zanimivosti ter

29 knjig vodičev in turističnih opisov Južne Tirolske!

Znanstvene razprave o Južni Tirolski izhajajo dodatno še v posebni zbirki „Schlern-Schriften“¹⁹⁷ v Innsbrucku, ki po doseda-

njih nad 180 zvezkih soditi posveča proučevanju dežele in ljudstva južno Brennerja očitno več skrbi, kakor avstrijski Tirolski.

Tudi z izdajo knjig je delno povezano zbiranje materialnih sredstev v korist kulturne pomoči Južni Tirolski. Tako je izšel zbirni almanah „Das Südtiroler Heimatbuch“ leta 1958 na Dunaju kot izdaja agencije „Austria Presse-Dienst“ (APD)¹⁹⁸ z izrecno navedbo, da je čisti dobiček knjige namenjen podpori „Ustanove kanonika Michaela Gamperja v Bozenu“ za gradnjo južnotirolskega dijaškega doma v Bozenu. Tudi tej knjigi sta napisala uvod avstrijske zvezni minister za pouk dr. Heinrich Drimmel in državni sekretar dr. Franz Gschnitzer.

Pogostokrat vršijo strokovnjaki in znanstvene ekipe iz Avstrije in Nemčije raziskavanja problemov na licu mesta, kar služi večji zanesljivosti in izvirnosti, omogoča presojo na osnovi konkretnega življenja in celote pojavov, istočasno pa utrjuje še zavest kulturne in nacionalne skupnosti manjšine s celoto nemštva. Tako so se razvili med znanstveniki in strokovnjaki Nemčije in Avstrije pravci specialisti za razna vprašanja in kraje Južne Tirolske, ki so tudi osebno povezani z doživetji in spomini z deželo svojih raziskav in so delno vpostavljeni stal-

ni sliki s prebivalci obravnanih krajev. Med mnogimi drugimi krajevnimi raziskavanji je na primer izvedlo 30 študentov narodopisnega seminarja innsbruške univerze pod vodstvom svojega profesorja v polju 1958 raziskavo in zapisovanje narečja ter narodopisnih posebnosti celo v vasi Giazza v pogorju nad Verono, kjer se je ohranil eden olovkov nekdanjega priseljavanja Nemcev sredi popolnoma italijanske okolice.

V zadnjem času se vedno bolj razvija tudi izmenjava študentske mladine. Že zgoraj¹⁹⁹ smo omenili izredne ugodnosti, ki jih uživa južnotirolska nemška mladina po Sporazumu o pospeševanju kulturnih stikov med Italijo in Avstrijo z dne 14. marca 1952 za študij v Avstriji ter glede izmenjave študentov med šolskim letom in v počitnicah, glede dodelitve štipendij in mest za prakso. Ta pomoč je tako široka, da vsakemu južnotirolskemu nemškemu študentu, tudi ako nima lastnih materialnih sredstev, omogoča študij v Avstriji: Južni Tirolci uživajo vse olajšave avstrijskih državljanov, imajo pa celo večje možnosti dobitja štipendij in prednost v domovih. Tudi v Nemčiji uživajo dalekosežno podporo na univerzah.

(Se nadaljuje)

¹⁹⁵ Pripomba: „Katholisches Bildungswerk“ je ustanova Katoliške akcije in deluje v škofiji Brixen in v nemškem delu tridentinske škofije, s posebnimi oddelki za podeželje in za mesta, za širjenje katoliških pogledov na svet in na življenje!

¹⁹⁶ Pripomba: Karol Borromäus (1560—1584) nadškof v Milanu, protireformator; po njemu imenovano največje katol. združenje za izdajanje knjig v nemških deželah, ustanovljeno leta 1845 v Bonnui.

¹⁹⁷ Pripomba: Zbirka razprav, imenovana po gori Schlern blizu Bozenu. Izhaja pri Univerzitetni založbi Wagner v Innsbrucku.

¹⁹⁸ Pripomba: „Avstrijska tiskovna služba“, privatno združenje nepoznanega ozadja.

¹⁹⁹ Pripomba: Glej zgoraj nadaljevanje št. 13 tega članka!

Zapiski ob občnem zboru SPD „Edinost“

Pliberk. — Mnogo mladine in več starih izkušenih prosvetalcev se je preteklo nedeljo zbralo na občnem zboru Slovenskega prosvetnega društva „Edinost“ v Pliberku. Za uvod je priznani društveni pevski zbor zapel pod vodstvom pevovodje Zdravka Hartmana pristrčno pesem v dvorani pri Brezniku, v tisti dvorani, kjer se je v preteklem petdesetletju dogajalo veliko plodovitega našega prosvetnega, narodnega in družabnega življenja. Društveniki so se sestali, da po začasnem zastopstvu prosvetnega življenja znova postavijo temelje za živahnijo smotrno prosvetno dejavnost. Prav tako kot pred petdesetimi leti, ko so pionirji naše organizirane prosvete spoznali pomen ljudske izobrazbe, je prosveta danes slej ko prej nujna. Prosveta mora nadoknaditi in izpolnjevati tudi vrzel, kajti šola naši mladini tudi danes še ne nudi vsega, nasprotno, spet izpodrivajo materinski jezik v šoli in v javnem življenju.

Koristno prosveto, umsko in srčno izobrazbo ter strokovno znanje za poklicno življenje hočemo vnašati v vse plasti našega ljudstva. Poleg posredovanja praktičnega znanja za poklicno usposobljenost v času hitrega gospodarskega razvoja in tehniškega napredka je prvenstvena naloga prosvete tudi v tem, da goji v mladini moralne vrline ter jo vzgoja v krepke značaje, da bo tudi danes, kakor nekdanj, močna dovolj, da vzlic zapostavljanju in poniževanju slovenskega ljudstva ohrani zvestobo svojemu narodu in materini besedi. Spoštovanje materine govorice in zvestoba svojemu ljudstvu sta vir neskaljene sreče ter lik plemenitega značaja. Niso vsi, ki tavajo v temi narodnostne nezavednosti, tega sami krivi. Vzroki so razmere, nasilno odtujevanje in raznarodovanje ter onemogočanje spoznavanja samega sebe, lepote jezika in bogastva slovenske kulture ter umetnosti. Pri vsem tem je šola s svojim raznarodovalnim delom storila svoje, zato tudi deset in desettletno prizadevanje koroških Slovencev za šolstvo, ki bi ustrezalo zakonu in naravnemu pravu slovenske narodnosti.

S prosvetno dejavnostjo v naših društvih širimo obzorje ter s prikazom lepote jezika in bogastva kulture dramimo rojake k narodni zavesti ter svojsvenemu polnovrednemu življenju na lastni zemlji. Nikoli pa nismo nestrpni ter se brez oklevanja prizadevamo, da se priučimo tudi nemščine, ker vemo, da je znanje jezika-soseda koristno ter hkrati doprinos za boljše medsebojno spoznavanje in sporazumevanje, hotenje, ki ga na žalost pogrešamo na drugi strani.

Področje naše prosvete je mnogostransko in obsežno. Naša prosvetna dejavnost mora biti prožna, slikovita, mikavna ter življenjska, prilagojena času ter hkrati na demokraciji širini sprejemljiva za vse.

Take in podobne misli so bile iznešene na občnem zboru. Spregovoril je tajnik SPZ Blaž Singer in naglasil ob jubilejnem petdesetletnem občnem zboru, da so se pionirji slovenske organizirane prosvete takrat prav dobro zavedali, zakaj so društvo ustanovili. Položaj koroških Slovencev je bil takrat zelo podoben današnjim razmeram. V istem času, ponekod prej, drugod pozneje, so na Koroškem ustanovili vrsto slovenskih prosvetnih društev, da v samopomoči posredujejo mladini izobrazbo, ki jim je šola ni dala.

Lani je promet na poštinih avtobusih zelo narastel

Minulo leto je promet potnikov s poštinih avtobusih presegal desetmilijonsko število. S poštinih avtobusih so lani prevozili 763.183 potnikov več, kakor v letu poprej, med temi 229.486 šolske mladine in 312.502 delavcev. Za znižanje voznih cen so dovolili lani 6.956.245 šilingov na 75. poštinih avtobusnih linijah. Dolžina poštinih avtobusnih linij je znašala minulo leto 3512 kilometrov, prevozili pa so 5.540.945 kilometrov ter izvedli 190.962 kurzovnih voženj z 10.192.441 potniki. Za poklicne delavce in šolarje je bilo 62 poštinih avtobusov dnevno na razpolago. Na Grossglocknerju so izvedli 1758 kurzov, prevozili pa 165.299 kilometrov s 36.924 potniki. Pri inozemskih vožnjah so razširili linijo Beljak — Podkoren — Opatija in Weissensee — Šmohor — Višarje. V tej zvezi je tudi poštini prometni urad zelo obremenjen ter so samo v Celovcu posredovali 38.400 telefonskih pojasnil.

la ni dala. Društva so začela posredovati slovenskemu ljudstvu znanje in sposobnost za reševanje življenjskih nalog, ki jih more mojestrovati le razgledan in izobražen človek. Prosvetna društva so postala izhodišče sposobnih izobraženih mož in žena, ki so se uveljavili v družbenem življenju. Mnogi so se postavili v občinskih odborih, drugi so vodili naše zadruge ter koristili naši skupnosti tudi drugod, vodili so petje, režirali igre ter organizirali predavanja in poučne sestanke. Z izobraženimi množicami so poslala naša društva močan branik proti ponemčevanju. Podobne in še večje naloge nam nalaga današnji čas, kajti hitri razvoj in napredek zahtevata še več izobrazbe, vedno večje ogrožanje naše narodnosti pa še bolj strnjene vrste prosvetalcev.

Govornik je po svojih izkušnjah navajal, kako se drugod po naši zemlji razveseljuje in živahno poživljajo slovenska prosvetna društva, kar izpodbija trditve, češ da današnja mladina nima razumevanja in veselja za prosvetno izživljanje. Številne odrske prireditve, predvsem vsepovsod uspeli pevski koncerti, so zgovorna pričča, da tudi današnji mladini idealizma ne manjka, potrebno je le, da jo nekdo vodi in usmerja v prosvetnem življenju. Prav tako tudi mo-

lorizirani promet lahko zelo mnogo koristi prosvetni dejavnosti, ker so z njim medsebojna srečanja zelo olajšana. Izkušnja kaže, da je tudi dejansko tako, kjer društvo živi polno in sočno življenje.

Nadalje je govornik navedel vrsto možnosti in pripomočkov za uspešno prosvetno delo, med katerimi so vedno najbolj učinkoviti petje, igre, predavanje in predvsem leposlovna in strokovna knjiga, zvesta spremljevalka našega človeka. Ob koncu je želel SPD „Edinost“, da krepko vstopi v drugo polstoletje ter posebno mladini položil na srce, da vztrajno nadaljuje delo onih požrtvovalnih prosvetalcev, ki so že plegli v grobove ter onih, ki jih je utrudila naporna življenjska pot. Hkrati je obljubil tudi pomoč centralne organizacije Slovenske prosvetne zveze.

Po poročilih, ki jih je občni zbor vzel na znanje, so izvolili nov odbor. Pri konstituiranju so za predsednika izvolili Hanzeja Krasnika iz Doba, v ostalem pa so odborniki zastopani po vseh okoliških vaseh. Novi odbor je sprejel sklepe za dejavnost v bližnji bodočnosti, med katerimi je v načrtu večja prireditev za proslavo petdesetletnice Slovenskega prosvetnega društva „Edinost“ v Pliberku.

Tragična smrt v Beli

Daleč naokoli znani tesarski mojster Friedrich Klaura iz Železne Kaple se je peljal v soboto s svojim avtom iz Železne Kaple na Rebrco, kjer bi imel opravka na nekem gradbišču. Na ovinku pri Lesnikovem mostu pa je vozilo podrlo leseno cestno ograjo in strmoglavilo v Belo, ki je bila takrat zaradi deževja posebno visoka in deroča. Proizvodnik gramozu Erich Weinzierl je grozotno nesrečo opazil in nemudoma obvestil orožnike v Železni Kapli ter požarno brambo.

V najkrajšem času so na kraj nesreče prispeli orožniki, zdravnik dr. Kreulitsch, požarna bramba in mnogo drugih pomoagačev. Reševanje iz potoka je bilo zelo naporno, močno narasla voda je odnesla avto kakih petnajst metrov daleč ter ga obrnila s kolesi kvišku. Upali so, da je tesarski mojster morda še pri življenju, zato

so delali s silno brzino. Ko so Klaura spravili na suho, so takoj pričeli s poskusi oživljanja, toda bilo je brezuspešno in je zdravnik mogel ugotoviti samo še smrt.

Ogromni so bili napori, da celo v življenjski nevarnosti, pri reševanju po nesrečenega in vozila iz potoka. Pri reševanju so sodelovali požarna bramba iz Železne Kaple, kmečka gospodarska zadruga, žagarsko podjetje v Železni Kapli, prostovoljni pomagači Thurnove gozdne uprave ter še nekateri drugi. Na cesti niso ugotovili nobenih sledi zaviranja vozila in domnevajo, da je Klaura zadela med vožnjo srčna kap ter je mrtev strmoglavil v potok.

Klaura je bil zelo upoštevan tesarski mojster in več let tudi župan v Železni Kapli. Smrt ga je dohitela v 57. letu starosti ter zapuščala ženo in sina.

Goselna vas

V nedeljo okoli četrte ure zjutraj je v gospodarskem poslopu gostilničarja Jurija Stefana izbruhnil požar ter je poslopje uničil do temeljnega zidovja. Zgoreli so tudi kmetijski stroji in gospodarsko orodje ter cenijo škodo na okoli 150.000 šilingov. Praskelanje ognja in pokanje je najprej prebudilo iz spanja 19-letno Anemarijo, ko se je ogenj oprijemal že stanovanjskega poslopja. Urno je skočila bosa in v srcaji pokanci in pohitela v prvo nadstropje, kjer sta spala starša s še enim otrokom. Zbudila je speče, potem pa zdrvela po že tleh lesenih stopnicah na prosto. Starša z otrokom pa si nista upala več po stopnicah ter so hoteli poskakati skozi okno. Vaščani, ki so prihiteli na pomoč, so še pravočasno postavili lestvo, da so se vsi trije od ognja ogroženi rešili brez poškodb.

Na kraj nesreče so prihiteli požarne brambe iz Dobrle vasi, Velikovca in Lovank. V napornem složenem delu se je gasilec posrečilo, da so ogenj omejili in ukrotili. Pri reševalnem delu se je gasilec Štefan Podrečnik zastropil z dimnim plinom, da so ga morali prepeljati v bolnišnico v Celovcu. Tudi Anemarija se je močno opekla na nogah.

Vzrok požara še ni pojasnjen ter je orožništvo v Dobrli vasi na delu, da zadevo razčisti, ker nekateri domnevajo, da ni izključeno, da je bil ogenj podtaknjen.

Gora pri Sv. Luciji

Na velikonočni ponedeljek je bilo veselje pri nas. Srečni Gorjanci so praznovali dogodek, ko so končno dobili tako zaželjeno vodo po hišah, hlevih in vrtovih. Pri Boštalcu so prelepo okinčali vodovod. Obrazi so žareli od veselja, da tega ni mogoče opisati. Vsi se zavedajo dobrote, kaj pomeni napeljava vode v kraj in na domače. Delo je zahtevalo veliko truda, posebno kopanje skozi kamenje, poleg tega pa je stalo tudi mnogo denarja.

Svoje veselje so ljudje izražali tudi v be-

sedi. Uršič Vili je rekel, da je srečen, ko njegovi ženi ne bo treba več nositi vode. Petrej je dejal, da je bila njegova žena vsa iz sebe, ko je prala in ji ni bilo več potrebno hoditi z vedrom po vodo. Prav tako tudi Premrovovi materi ne bo treba vlačiti težkih veder po stopnicah. Sploh so možje naglašali, kar je od njih zelo lepo, da bodo žene imele odslej lepše.

Boštalc je z veselim obrazom postregel s pijačo in jedili, najprej pa se je moral vsak napiti vode. Boštalc je bil tudi, ki je z vso odločnostjo začel in s pomočjo dobro želečih vodil gradbena dela.

Pretekli teden smo ob lepi udeležbi žalnih gostov pokopali 87-letno Pavlejevo mamo v Želučah. Pokojna mati je bila vse življenje delavna in skrbna ter vsakemu nad vse dobra. Prestati je morala hude bridkosti, ko so ji otroci ostali sami v oskrbo. Pred štirimi leti je padla in si zlomila zgornjo gleženj. V bolnišnico pa se ni hotela spraviti in od tistega časa ni več zapustila postelje. Srečna je bila, da ji je bil sin z ženo zelo dober. Snaha Johana je storila za svojo taščo vse, kar pogosto niti lastna hčer ne naredi za svojo mater. Dobra mati naj si po velikem trpljenju spočije v miru, žalujočim svojcem, ki so se ganljivo poslavljali od pokojne, pa izrekamo naše srčno sožalje!

Celovec

V bolnišnici v Celovcu je za dolgotrajno zahrbtno boleznijo v 56. letu starosti umrl Gabriel Waldhauser, gostilničar v Weberniggasse 10. Pokojni je bil mnogim trpinom iz koncentracijskega taborišča Dachau dobro poznan ter ga bodo ohranili v lepem spominu kot odkritega, dobrega in ustrezljivega tovariša. Tudi kot gostilničar je bil zelo priljubljen in mnogi so se radi zadrževali v njegovih prostorih. Pogreb pokojnega Gabriela Waldhauserja bo danes ob 17. uri na pokopališču v St. Petru. Žalujočim svojcem izrekamo naše odkrito sožalje!

PRIREDITVE

Slovenska prosvetna zveza naznanja:
Slovensko prosvetno društvo v Škofižah
vabi na

PEVSKI KONCERT

ki bo v soboto, dne 25. aprila 1959, ob
20.00 uri pri Schützu.

Pela bosta:

moški zbor iz Loge vasi in mešanji zbor
iz Škofiž.

Na sporedu je tudi igra-enedejanka:

Vrag na vasi

Pridite v obilnem številu!

*

Slovensko prosvetno društvo „Srce“
v Dobrli vasi

bc v nedeljo, dne 19. aprila, ob 3.00 uri
popoldne gostovalo z zgodovinsko igro

„DEKLE Z BISERI“

v Šmihelu pri Šerčerju.

Vabimo k številni udeležbi!

VABILO

Voditeljica in tečajnica gospodinjskega
tečaja, ki ga v Celovcu prireja Slovensko
šolsko društvo, vabijo na

ZAKLJUČNO PRIREDITEV

ki bo v nedeljo, dne 26. aprila 1959 v Po
dravljah.

Razstava kuharskih in šiviljskih izdelkov
bo odprta od 8. ure dalje v Kmetijski
šoli;

kulturni spored z igro „Trije tički“
venčkom narodnih plesov ter peljem in
deklamacijami pa se bo pričel ob
14. uri v gostilni pri Mačku.

Vsi od blizu in daleč pristrčno vabljeni!

Hranilnica in posojilnica Štebenj pri Beljaku
registrirana zadruga z neomejenim jamstvom

VABILO

na redni letni občni zbor Hranilnice in po
sojilnice Štebenj pri Beljaku, ki bo v nede
ljo, dne 26. aprila 1959 ob 9.00 uri v pisar
niškem prostoru v Štebnu z naslednjim
dnevnim redom:

- 1.) Otvoritev, pozdrav in ugotovitev sklepčnosti.
- 2.) Izvolitev zapisnikarja in dveh overovalcev.
- 3.) Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora.
- 4.) Poročilo upravnega odbora.
- 5.) Poročilo nadzornega odbora.
- 6.) Potrditev letnega računskega zaključka za 1958.
- 7.) Sklepanje o uporabi čistega dobička.
- 8.) Razrešnica upravnemu in nadzornemu odboru.
- 9.) Nadomestna volitev v upravni odbor.
- 10.) Volitev nadzornega odbora.
- 11.) Slučajnosti.

V slučaju nesklepčnosti se ob upoštevanju določb o roku razglašajo skliče z istim dnevnim redom drugi občni zbor, ki je sklepčen pri vsakem številu zastopanih članov.

Upravni odbor.

2. maja ne bo šolskega pouka

Prosvetno ministrstvo je poslalo na deželne šolske svete, direktorje zveznih šolskih zavodov ter direktorje tehniških in obrtnih zavodov in na centralne zavode za ženske poklice odlok, po katerem bo v soboto 2. maja pouka prost dan. Odredba velja za srednje šole in tem izenačene učne zavode. Hkrati je ministrstvo opozorilo deželne šolske oblasti, da potrebno odredijo tudi na ostalih šolah.

KOLENDAR

Petek, 17. april: Rudolf
Sobota, 18. april: Apolonij
Nedelja, 19. april: Leon
Ponedeljek, 20. april: Neža
Torek, 21. april: Anzelim
Sreda, 22. april: Soter i. G.
Četrtek, 23. april: Vojteh

JOLKA MILIČ :

Strah ima velike oči

Nekoč je prebrisana vdova s svojimi tremi otroki odšla na nevarno in dolgo potovanje skozi divji pragozd. Sredi pota na samotni jasi pa je — strahofa — na vsem lepem opazila, da jim renče lomasti nasprotni velik razjarjen medved. Malo je manjkalo, da se ni sesedla od strahu, a ker je bila srčne čudi, je zbrala ves svoj pogum ter se vedla do medveda skoraj brezbrizno. Ko je bil kosmatinec v primerni razdalji, da bi jo slišal in razumel njeno početje, je otroke krepko oklofutala, veče jim jezno: „Ne prepirajte se vendar več, kdo bo medveda pojedel. Snedli ga boste vsi trije — in ko boste tega pohrustali, vam poiščem drugega, večjega.“

Ko je medved to čul, se je silno prestrašil. Pomislil je sam pri sebi: „Če še otrokom ni medved dovolj, koliko neki bi jih bilo treba, da bi se ženska najedla.“ In ker se je zbal za svojo kožo, je urno stekel v goščavo.

Tekel je in tekel in se, revež, nazadnje upelial. Takega ga je na nesrečo zalotil volk.

„Glejte, glejte...“ se je škodoželjno muzal in hahljal. Glejte no, medveda, kako zadržano beži. Kdo neki, kakšna pošast, je našega junaka tako smrtno prestrašila?”

„Prijatelj volk“, mu je odgovoril dobrosrčni Medo težko sopihajoč: „brat moj! Brž jo popihaj tudi ti, če ti je kaj do življenja. Po gozdu se namreč sprehaja strašna ženska, ki ji je medved komaj dovolj za zajtrk. Teci, fant moj, kar te nesejo noge, če hočeš sam sebi dobro. Beži pred krvolokinjo, ki streže za našim življenjem.“

Volk se je prešerno in objestno zakrohotal: „Beži no, Brundo, in s pravljicami uspravaj otroke. Meni že ne boš solil pameti z neumnimi čenčami. Rajši priznaj, da si se ženščine zbal, namesto da bi jo s šapo pobulici. O ti tepec stari! Ti koruzno strašilol! K njej se brž vrneva. Poiščeva jo in, lop — lop po njej, da se ji bo posvetilo.“

Medved se je sprva branil in ugovarjal, a bilo je zaman. Najrajši bi opustil stvar, a ker je volk pritiskal nanj z vso vmeno, a se je končno, čeprav nerad, le vdal. Volk — lenuha si je za nameček naložil na ramena in krenila sta na pot.

Nedaleč od jase sta zagledala žensko in velika je bila njena nevalja, ko ju je opazila. Na uho povedano, njen strah je nejevoljo preseagal, a ga je prebrisanka na videz zatrla ter ju izzivalno dočakala na robu steze. Ko sta ji prišla dovolj blizu, je medveda grdo narahnila. Razkačeno mu je zaklicala: Ti stari ničvredni lopov! Samo tega

kilavega volka si mi prinesel? Kaj pa naj z njim počnem? Velela sem ti, da mi jih prineseš vsaj štiri. Mar misliš, da bom tebi na ljubo pustila otroke do jutri lačne? „Brž, ljubčki“, je nato zaklicala malčkom: „pa pospravite ta dva! Volka naj se loti Andrej, medveda pa Jurček in Minka.“

Ko sta slišala, sta se volk in medved smrtno preplašila. Ucvrla sta jo kot blisk v goščavo in tekla, da jima je pot lil curkoma po telesih. Tekla sta in tekla in se nazadnje zatekla v medvedji brlog, bolj mrtva kot živa.

Ko si je Medo naposled opomogel od strahu, se je na vsem lepem nasmehnil.

„Rad bi vedel, kaj te spravlja v tako dobro voljo“, ga je volk čemerno ošinil s pogledom.

Lisica in njeni pomagači

Lisica je hotela živeti brezskrbno in udobno in je zato sklicala vse roparske sosede na posvetovanje. Ko so bile že vse živali zbrane, jih je lisica nagovorila: „Drage sestre in častiti bratje! Nas vse so presenetili zelo hudi časi. Kamorkoli se ozrete, povsod vidite, kako beda preganja beda, pomanjkanje sledi pomanjkanju, povsod vlada revščina. Mar veste, od kod prihaja to veliko zlo? Mar veste, kdo je vsega tega kriv?“

„Ne, ne vemo, ne vemo!“ je vzkliknil ves zbor.

„Torej poslušajte!“ je nadaljevala lisica, „mi sami smo tega krivi, ker smo razkosani, razdeljeni, nesložni! Vsakdo izmed nas skrbi le zase in pozablja na druge, za katere se ne zmeni, čeprav morda umirajo od lakote! Od danes naprej pa mora biti drugače, vse se mora izpremeniti. In tu je tisti vzrok, zaradi katerega sem vas, drage sestre in dragi bratje, klicala na posvetovanje. Od danes naprej mora biti naše skupno geslo: ‚Zbirajmo se in ne dajmo se! Eden za vse in vsi za enega! Z združenimi močmi! Kar je eden, to je drugi! Od danes naprej ne sme biti med nami razlike! Kar kdo ujame, bo last nas vseh. Plen si bomo razdelili na enake dele. Ste razumeli? Odobravajte moj predlog!“

„Izvrstno, izvrstno!“ so vzkliknile navdušeno vse živali, „združili se bomo, da si bomo med seboj pomagali!“ In tako so se trdno povezali v eno družino, izvolili lisico za predsednico in šli na delo.

„Pa si le tekel, lenuh“, mu je Brundo smeje se odgovoril. „Nisi hotel lopniti ženske, strahopetec.“ In smejal se je prav iz srca. Predvsem zato, ker je ženski srečno utekel in je bil na varnem.

„Navsezadnje“, se je čez čas zvedril tudi volk... „Navsezadnje sva žensko le potegnili. Botra naju je imela tako rekoč že pečena v loncu“, je dejal dokaj ponosno: „a pustila sva jo le tešči!“

Zakrohotala sta se, da se je brlog stresel in zbijala šale na račun njene lahkovernosti.

„Pa sva jo ugnala, botrico, kaj? Sva jo le ugnala!“

Medtem se je vdova na kraju moči onesvestila v travi. Otroci so se tiščali njenega krila in napeto čakali, kaj se bo še nenavadnega zgodilo.

Kune so prinašale razno perutnino, dihurji jajca, psi so priganjali ovce in prinašali zajce, mačke ptice, vsakdo je prinesel, kar je mogel, in vsi so polagali svoj plen ponižno in spoštljivo k nogam gospe predsednice. Ona se je zahvaljevala in hvalila njih vzorno prizadevnost ter poskrila vse prejemke v posebno shrambo, kjer se je z dobrotami mastila, brž ko je bila sama s svojo družino. Kadar pa so člani družbe od nje kaj zahtevali, niso dobili nič.

„Premalo ste še prinesli“, se je izgovarjalo lisica, „ni še vsega toliko, da bi si mogli deliti. Zaenkrat si morate še sami pomagati.“

Tako je živela gospa predsednica s svojo družino v največji blaginji in se redila. Člani družbe pa so hirali in so bili videti kakor bi bili ostrženi. Ko so naposled spoznali, da je ves trud zaman, da ima z njihove prizadevnosti korist le lisica s svojo rodbino, oni pa životarijo in hirajo, so se dogovorili, da iz te družbe izstopijo. Zato so stopili k lisici in ji to tudi povedali.

„Prijatelji, to ne gre tako lahko, kakor si mislite“, jim je razlagala lisica. „Nagurala sem se za vas dovolj, pa nisem zahtevala za svoj trud nihi pare. Delala sem vse le iz ljubezni do stvari, ne pa zaradi kakega dobička. Toda zdaj, ko mi hočete poplačati vse moje skrbi in težave, ki sem jih imela zaradi družbe, s hudoobnim namenom, je moja sveta dolžnost, da tudi sama pošteno branim svoje pravice. Družbo lahko za-

Laž ima kratke noge

V neki revni gorski vasi so pričakovali šolskega nadzornika. Ker so učenci na nadzornikovo vprašanje, kaj so imeli za kosilo vedno odgovarjali: polento, jih je učitelj učil, naj tokrat rečejo: mineštro.

Ko je prišel nadzornik, je res vprašal enega izmed učencev:

— Ali si imel kaj dobrega danes za kosilo?

— Da, gospod nadzornik.
— Kaj pa si jedel?
— Mineštro, gospod nadzornik.
— Dobro, koliko si je pa pojedel?
— Štiri velike kose, gospod nadzornik.

Razlika med človekom in ribo

Ko je učitelj vprašal Janezka, kaj je bistvena razlika med človekom in ribo, je odgovoril:

„Glavna razlika je v tem, da se človek mora umivati, riba pa ne.“

Strani sveta

Jožek gre z svojim očelom na izlet. Oče ga poučuje: „Jožek, če imaš na desni sever, na levi jug, kaj imaš zadaj?“ „Nahrbtnik“ se odreže Jožek.

Najnemarnejši lenuh

Tomažek je prinesel domov slabo spričevalo. Ko ga je oče pogledal, je strogo grbančil čelo. Potem je s pomenljivim glasom vprašal:

„Povej mi, fanti, odkritosrčno, kdo je v tvojem razredu najnemarnejši lenuh?“

„Ne vem.“
„Ne veš, lumpač! Ne veš, kdo je tisti, ki v šoli samo sedi, ki se ozira okoli, ki nič ne piše in se nič ne uči in samo gleda tiste, ki pridno pišejo, ali se pridno učijo! Ne veš kdo je ta?“

„Zdaj pa vem: ta je učitelj!“

Čudna trava

Mati: „Oj, Jožek, glej kakšne hlače imaš. Ali si se že zopet valjal po travi?“

Jožek: „Valjal, valjal, toda po taki travi, ki jo je že krava pojedla.“

pustite, toda prej mi dajte za moje pošteno delo primerno nagrado.“

Vsi so strmeli kot omamljeni, opravičujejo se, da ne vedo, s čim bi jo nagradili. Zato so jo prosili ponižno za oproščanje.

„Torej prav, pojdite, odpuštim vas iz družbe, svojo pravično zahtevo po plačilu pa si dam zavarovati na vašem premoženju,“ je končala lisica.

In tako so izgubili svoje premoženje vsi, ki so delali in so verovali varljivim in zapeljivim besedam.

Prevedel M. L.

Kje ste, Lamutovi?

28 Anton Ingolič

Ulila se je ploha. Kako svež, kako blagodejen zrak! Kakor na Strmecu! Mikalo me je, da bi stopil na rob pločnika in stegnil roke, da bi mi lilo po njih, kot sem delal na Strmecu. Sprva sem molel izpod kapa dlani, potem pa celo roko. „Fanti, ti neumni fanti!“ se je jezila mati. „Kdo je že videl kaj takega?“ V njenem srcu ni bila samo jeza, to sem dobro vedel, bilo je tudi občudovanje. „V največji nevihti stoji na predruju pa šteje bliske in drži roke v dež! Ti moj ljubi bog, kaj bo iz tega fanta?“ „O Molanki nisi pisal?“ je vprašal oče nejeverno.

„Nisem.“
Moj odgovor je potrdil grom in takšen pljusek, da je platnena streha pred kavarno zaplahutala ko prestrašena golobica z mokrimi perutmi.

„So vsi zdravi? Mati, Štefka in Pepček?“
Lansko zimo so bili mati nekaj bolehnih in Pepček je imel ošpice, Štefka pa je pomladi stopila na steklovinu in si razrezala stopalo. Drugega ni bilo.

„Vse to veš?“

„Štefka mi piše vsak mesec. V vsakem pismu vas pozdravljajo.“

„Pozdravljajo me?“
„Vedo samo to, kar jim jaz pišem o vas.“
„In ti jim pišeš, da...“
„... da trdo delate, da ste zdravi in jih pozdravljate. Menda je prav, da sem tako pisal?“

Še vedno je lilo. Vmes so švigale strele in treskalo je. Naj le treska, naj se razdivja nevihta! Ne samo zunaj, marveč tudi v očetovem srcu! Po vsaki nevihti se zvedri, zasije sonce, tudi v očetovem srcu se mora zjasniti, mora zasijati sonce! Če bo tu zasijalo sonce, bo zasijalo tudi na Strmecu. Mokro listje se bo zbleščalo, od povsod bo zadehtelo po rasti, po zdravju. Mati bo prišla na prag in se razgledovala naokoli. „Bala sem se,“ bo rekla, „da bo toča“. Huda nevihta je bila, ampak prinesla je samo moč. Zdaj bo vse hitreje raslo.“

Spet blisk in takoj nato tresk. Ko se je slišalo spet samo enakomerno šumenje dežja, je oče vprašal: „In kako drugače živijo?“

Čutil sem, da to ni bilo tisto, kar je hotel vprašati.

„Izhajajo,“ sem odgovoril tudi jaz nekaj drugega, kot bi bilo treba.

Naj se izžgo vse strele, vsi gromi naj se razdivjajo in utišajo v njem samem, potem se bova šele lahko pogovarjala kot oče in sin, potem šele mu bom lahko povedal vse. Ne, vsega mu ne bom povedal nikoli! Sem

se mar zaradi njega marsičemu odrekel? Ni bilo to zaradi matere?

„Izhajajo,“ sem ponovil, „nekaj pridelajo doma, nekaj prislužijo, mati še vedno hodi drugam na delo, letos je začela hoditi še Štefka.“

„Tako, tako, Roza nič ne ve, nihče ne ve...“

„Za zdaj še ne vedo,“ sem poudaril, „lahko pa izvedo. Od tod bi lahko kdo pisal v Razdrto, v Hrastje ali naravnost v Podlog. Nisem vedel, da je tu toliko naših ljudi.“ Zgrabil sem očeta za roko. „Oče, če bi se izvedelo, bi mati spoznali, da sem poldruge leto lagal, da še vedno lažem. Pušite Molanko, vrnite se k materi, vrnite se k nam! Ni prepozno, ni še prepozno.“

Grmenje se je oddaljevalo, bliski so bili vse redkejši in slabotnejši, tudi lilo ni več. Že je hušnil po pločniku kak človek; kavarnar, ki je prej ves čas stal za točilno mizo, je stopil proti vratom in se radovedno razgledoval po cesti.

„Hudič je vse skupaj,“ je oče malodane zastokal po dolgem molku.

„Če je za vas hudič, kako je za mater? In kaj bo s Štefko, s Pepčkom? Mar nista vaša?“

„Mlad si, čeprav ne tako, kot sem mislil. Si Rozin sin, vztrajen, nekaj pa imaš tudi mojega. To se pravi, takšen sem bil včasih, zdaj pa...“

Zamahnil je z roko.

Dež je samo še pršil, grmelo je nekje da-

leč. „Tako, ko se odteče,“ je ob takih prilikah mati začela delati načrte, „bom šla in okopala zelje, ti, Marko, boš nabral za prašička, potem pa bova...“

„Vse se še da popraviti,“ sem rekel, „pušite Molanko! To je prvo. Potem bova pisala materi, pisala jim bova, naj pridejo za nama.“

„Da bi prišla Roza sem, da bi pustila Strmec?“

„Štefka bi prišla takoj, tudi mati imajo že dovolj samote, kakor vidim iz Štefkinih pisem. Domačijo bi dali v najem, za božič, najpozneje za božič bi bili tu.“

Oče me je gledal s takim začudenjem in celo občudovanjem, kot sem jaz gledal njega, ko je prvič odhajal dol v podloški rudnik.

„Res, tako bi bilo najbolj prav,“ je dejal zamišljeno in se zagledal na moko ulico, ki se je že bleščala v soncu.

S kakšnim veseljem sem se po nevihti pogljal izpod kapa po Strmecu, kako prijetno je delo bosim nogam, še roke sem namakal v mokro travo in snel sem klobuk, da mi je kapalo z vej na glavo. Šele ko sem se nadviljal in ko se je mati oglasila z njivice, sem stekel pod kolarnico, vzela košaro in odhitel nabirat zelenjad za prašička. Tudi zdaj nisem mogel več sedeti. Naglo sem se dvignil. Tudi oče je vstal.

Dež je izmil vso umazanijo, drevje je bilo spet zeleno, hiše so imele svoje prave barve, po sinjem nebu so se podili tja proti

ZA GOSPODINJO IN DOM

Bel ali črn kruh

Človek poje na leto povprečno 220 kg kruha. S kruhom pa ne pride v organizem dovolj beljakovin, vitaminov ter drugih hranilnih in zaščitnih snovi. Te pomanjkljivosti je treba vsak dan nadoknaditi z mlekom, mesom, sadjem, sočivjem, maščobami in drugimi živili. Še ni dolgo tega, ko smo jedli pri nas pšeničen, koruzen, ržen in tudi ječmenov kruh. Koruznega, ječmenovega in rženega kruha pa jemo čedalje manj.

V pšenični moki so vse sestavine, ki posredujejo kruhu veliko hranilno vrednost. Beljakovine v pšenični moki se ob mesanju napno in tako dobimo dobro testo, iz katerega spečemo dober kruh. Razen tega je pšenični kruh najbolj hranljiv in povrhu še lahko prebavljiv. Pšenični kruh je bolj luknjčast, kar zboljša njegovo kakovost ter poveča prebavljivost. Ob prebavljanju pšeničnega kruha porabi organizem 85 % beljakovin, rženega samo 75 %, drugih vrst kruha pa še manj.

Ržen kruh je po hranljivosti podoben pšeničnemu, toda kruh iz čiste ržene moke je slabši in težje prebavljiv. Če mešamo rženo in pšenično moko, te slabe lastnosti kruha odpadejo.

Koruzni kruh so jedli pri nas ljudje pred vojno v glavnem na kmetih. Po podatkih o prehrani našega prebivalstva po osvoboditvi se je sestava prehrane mestnega in kmečkega prebivalstva v marsičem spremenila. Povečala se je potrošnja maščob, sladkorja, mleka in mesa, zlasti pa pšeničnega kruha. Koruzo na kmetih čedalje bolj uporabljajo za živinsko krmo in zato kot krušno žito izgublja svoj pomen.

Kateri kruh je boljši, bel ali črn, o tem so razpravljali že mnogi strokovnjaki za prehrano, tehnologi in zdravniki. Ugotovili so, da povzroča večja potrošnja boljše hrane v sodobni prehrani nekatere neželene pojave, med drugim tudi gnitje zob. Strokovnjaki so ugotovili, da ima spričo

potrošnje rafiniranega sladkorja, belega kruha in druge boljše hrane čedalje manj ljudi zdrave zobe. To je znanstveno ugotovljeno, saj z rafiniranjem hrane in drobnim mletjem bele moke odstranimo zelo važne naravne sestavine plodov, ki so nujno potrebne za pravilno vzdrževanje zob, kosti in drugih organov človeškega organizma.

Pri mletju pšenice odpadejo luskinice pšeničnega zrna in klice. V luskinici pa je največ koristnih beljakovin, mineralnih snovi, vitaminov in maščob. Zlasti mnogo je v njej vitamina B₁, ki je nujen potreben za normalno delo živčevja. Zato je v najbolj-ši moki samo 25 % mineralnih snovi glede na celo pšenično zrno, ali enajstkrt manj, kakor jih je v klici, in trinajstkrt manj kakor po mletju. V najlepši beli moki je petnajstkrt manj beljakovin, kakor v celotnem zrnu, in trikrat manj kakor v klicah. Nadalje dvakrat manj maščob, kakor jih je v zrnu, mnogo manj vitaminov nasploh in štiri- do petkrat manj vitamina B₁, kakor ga je v celotnem zrnu.

Bel kruh je po kalorični vrednosti boljši, ker je v kilogramu belega kruha 2600, v kilogramu črnega pa 2400 kalorij. V belem kruhu pa je manj beljakovin, mineralnih snovi in vitaminov, ker odpadejo pleve. Vtem ko je v belem kruhu 14 % beljakovin, in od teh jih prebavi organizem 11,1 %, je v črni moki nekoliko manj beljakovin, 14,3 %, toda te beljakovine so bolj prebavljive in boljše, tako da jih organizem izkoristi 11,7 %. V vsebini in prebavljivosti beljakovin torej ni velike razlike, v beljakovinah belega kruha pa je manj zelo važnih aminokisljin.

Kruh iz črne moke je bogatejši z mineralnimi snovmi, (fosfor, kalcij, železo itd.). V črnem kruhu je tudi več vitamina B (aneurina), B₂ (riboflavina), PP (nikotinske kisline) in vitamina E. Vse te sestavine so pre-

težno v luskinah in klicah zrna, ki ne pridejo v lepo moko.

Ker imata črn in bel kruh določene prednosti in pomanjkljivosti, je najboljši polbeli kruh. Z njim pride v organizem največ beljakovin, ogljikovih hidratov, mineralnih snovi in vitaminov, razen tega pa je ta kruh lahko prebavljiv in zelo hranljiv.

Umivanje las

V litrsko steklenico, z mlačno vodo napolnjeno, daj žlico čistega amoniaka in dobro zmešaj. Amoniakovo raztopino rabi posebno za močnejše umazane, mastne lase. Raztopino nalij v umivalnik in s pomočjo žimnate rute lase z milom operi. Oprane lase izplahni v čisti vodi in jih z rokami izpiraj. Nato jih z brisačo osuši. Medtem pa skuhaj pest dišečih kamilic v litru vode in pazi, da postane lepo zlatorumena. Potem kamilice odstavi in precedi. V tej vodi namoči umite, suhe lase in pusti, da se odkapajo, ne da bi jih obrisala z brisačo. Umite lase pozimi v bližini peči, poleti pa na

Riža med kuhanjem ali praženjem ne mešajmo z žlico, temveč z vilicami, da ostanejo zrna cela.

Kakao diši mnogo bolje, in je tudi okusnejši, če mu primešamo žličko soli in prav malo prave kave ali vanilije.

Cvetača pri kuhanju rada razpade, zato jo zavežimo v tanko in zelo redko belo tkanino in jo potopimo v krop. S tkanino vred jo iz kropla tudi dvignemo, ko je kuhana. Modernejši pripomoček je zložljiva kovinska košarica.

soncu (sevoda ne prevročem) tako dolgo razčesavaj in krtači, da se popolnoma posuše. — Tako umiti in očiščeni lasje dobe prvotno barvo in postanejo voljni. Lase umivaj v mesečnih presledkih, a ne večkrat, ker se zaradi pogostnega umivanja prično lomiti in izpadati. — Priporočljivo je umivati otrokom glave s kamilicami, ker se ti prej umažejo. Za umivanje las je dober tudi kuhan hmelj.

Črne lase čisti kdaj pa kdaj z vodo, kjer so se dalj časa namakale orehove lupine. Moraš jih poprej dobro umiti.

ZDRAVSTVENI KOTIČEK

Električne poškodbe, zastrupitve s plinom in kemične poškodbe

Električne poškodbe so zelo raznolike in se ne bomo ustavljali pri posameznih oblikah. Važno je vedeti, da skoro nihče, ki ga je zadel blisk ali električni tok, ni mrtev, ampak je nastopila le navidezna smrt. Tak ponesrečenec preneha dihati, vendar mu pa srce še deluje in je zato treba izvajati umetno dihanje vztrajno in tako dolgo, da ponesrečeni oživi, oziroma v naspornem primeru, da nastopijo zanesljivi znaki smrti.

Kemične poškodbe so v današnjem industrializiranem času zelo pogoste. Razlikujemo tri velike skupine teh poškodb, in sicer po strupih, ki jih povzročajo. Prva skupina teh strupov so jedke snovi, predvsem razne kisline in lugi. Če si kdo opeče kožo ali sluznico z lugom, mu moramo nuditi prvo pomoč s slabimi kislinami kot so na primer jidilni kis, limonin sok, kislo mleko, vinska kislina ipd. Redkejša so zastrupljenja s kislinami. V takih primerih moramo dati ponesrečenemu lužnate snovi, kot so jidilna soda ali žgana magnezija. Če tega ni pri roki, zadostuje tudi zdrobljena kreda ali milnica. Drugo skupino tvorijo zastrupljenja s kemičnimi snovmi, ki človeka najprej oamamijo, končno pa spravijo v nezavest ali celo v smrt. Sem spadajo zastrupitve z najrazličnejšimi medikamenti, kot so opij, morfij, veronal, luminal in vrsta drugih. Prva pomoč pri zastrupitvah te vrste obstaja v tem,

da pri človeku, ki se je zastrupil, izzovemo oruhanje, in sicer tako, da mu vtaknemo v žrelo prst in mu damo piti milnico. Nadalje je važno, da izčistimo črevesje. To dosežemo z grenko ali karlovarsko soljo ali pa kakim drugim čistilom. Ko je zastrupljenec izbruhal želodčno vsebino, mu damo piti črno kavo. Na isti način pomagamo ljudem, ki so se zastrupili s pokvarjeno jedjo, gobami in konzervami.

V tretjo skupino spadajo zastrupljenja s plini. Zelo pogosto je zastrupljenje z ogljikovim monoksidom, ki se nahaja v izpušnem plinu raznih motorjev, svetilnem plinu, v peči, v likalnikih na ogelje itd. Na srečo je lažji od zraka ter se hitro dvigne kvišku, nevaren pa je v zaprtih prostorih. Znaki zastrupitve so glavobol, nemir, nezavest in če ne pride pravočasno pomoč, smrt. Ponesrečenca je treba takoj prenesti na sveži zrak, ga polivati z mrzlo vodo ter izvajati umetno dihanje in poklicati zdravnika. Drug tak plin je ogljikov dioksid, ki se tvori povsod, kjer kaj vre ali razpada; tako na primer v kletah, kjer vre mošt. Za razliko od prejšnjega je ta plin težji od zraka in se zato drži pri tleh. Prižgana vžigalica ali sveča v njem ugasne. Znaki zastrupljenja so podobni kot pri monoksidu, tudi prva pomoč je enaka. DR. S. B.

Kako izbiramo parfüm?

Dišave moramo izbirati tako, da se le-ta ujema z vonjem osebe, ki ga uporablja. Če hočemo parfüm podariti, potem moramo vedeti, kakšen parfüm določena oseba uporablja, sicer ne bomo napravili usluge. Tudi kadar sami kupujemo parfüm za sebe, ni dovolj, da odpremo stekleničko, ampak moramo kaniti parfüm na kožo in šele čez kakšno minuto ugotoviti, če se določeni parfüm resnično ujema z vonjem kože.

Čez dan, predvsem v pisarnah, ne uporabljamo močnih vonjav. Zvečer pa si lahko privoščimo nekoliko več vonjav, toda tudi tu moramo poznati mejo. Mlada dekleta in nežne svetlolase ženske naj uporabljajo cvetlične vonjave. Temnim in črnim

ženskam pristojajo trpki, težki orientalski parfümi. Najlepše učinkuje vonj, če kapljico parfuma kanemo na vrat, zapestje in med prsi. Če smo našli ustrežajoč parfüm, ga nikar ne menjajmo, tudi naša garderoba naj diši po njem. Zlasti v kožuhovini občutimo vonjavo dolgo. Tudi robčki, svilen perilo prenesejo samo malo vonjave. Pri oblekah pa bodimo zelo previdni, da ne bodo po parfumu nastali madeži. Če želimo odišati vso obleko, potem napojimo krpico s parfümom in jo odložimo pod ovratnik kostuma ali plašča. Tako bo tudi omara in vsa garderoba nežno dišala. Torej tudi uporabljanje parfuma pomeni majhno čarovnijo.

vzhodu zadnji deževni oblaki. Molče sva stopala drug ob drugem. Besede niso bile več potrebne.

Prišla sva do samske hiše.

„Tu stanuješ?“ je vprašal oče.

„Tu.“

Pokimal mi je.

„Srečno, Marko!“

„Srečno, oče!“

Po kosilu, ki sem ga naravnost zmetal vase, sem šel gor v sobo. Za čudo, v njej sem našel oba sostanovalca. Starejši je bil Italijan, večji in tudi močnejši kot Berlo, ime mu je bilo Rocco, torej Rok, že dve leti je delal v Merlewaldu in stanoval v tej hiši, nekje v južni Italiji je imel številno družino; mlajši, samo nekaj let starejši ko jaz, pa je bil domačin, doma je bil kakih trideset kilometrov od Merlewalda in ob sobotah se je vozil domov. Ime mu je bilo Gaspard. Prvzaprav sem se lahko pogovarjal samo z njim, kajti Rocco je znal samo italijanski.

Ker je bil tudi Gaspard dobro razpoložen, sva se zapletla v razgovor. Med drugimi sem izvedel, da govori kar tri jezike: domače nemško narečje, književno nemščino in francoski. Ponudil se je celo, da me bo učil v prostem času francoščine, če imam kaj volje do učenja.

„Kak dan mi je prekleto dolgočasno,“ je rekel. „V kavarne ne zahajam, varčujem.“ In po kratkem premisleku je priznal s srečnim smehljanjem. „Oženil se bom.“

„Kako se pravi francoski: jaz sem rudar, jaz sem mlad rudar?“ sem vprašal.

„Je suis un jeune mineur.“

Jezik se mi je strašno zatikal; toda ponavljal sem, dokler ni šlo.

„Qu'est-ce que tu es?“

„Je suis un jeune mineur,“ sem odgovoril na Gaspardovo vprašanje.

Na sprehodih po koloniji, ki se je raztezala kar po dveh gričih, sem že prve dni opazil pred vsako tretjo, četrto hišo priletnega, tu in tam celo mlajšega rudarja, ki se je mrtvo oziral naokoli in pokašljeval. Srečaval sem moške, ki so lezli v hrib, kot da imajo osemdeset let, pa jim je bilo komaj polovico toliko. V očeh teh ljudi ni bilo luči, v licih jim je ležala sumljiva rdečica. Prihajali so tudi v gostilno k Avstrijcu, posedali večinoma molče za kako mizo in ves popoldan žulili vrček piva. Nekateri so še hodili v jamo, kjer so čistili progo ali opravljali kako drugo lažje delo, večina pa ni bila več sposobna za jamsko delo. Tudi v Köllachu in Eibisfeldu sem videl invalide, rudarje brez roke, brez noge, s polomljeno hrbtenico, toda takih bolnikov ni bilo.

„Kaj je z njimi?“ sem vprašal Breznika.

„Kamen imajo na prsih.“

„Kamen?“

„Francoski rudniki so najbolj nezdravi v Evropi. Premogov, še bolj kremenjakov prah seda rudarju na pljuča in jih razjeda. Huda bolezen je to in ni je moč ozdraviti. Malo

je rudarjev, ki je nima. Tega stisne prej, onega pozneje.“

„Pa?“

„Kaj hočeš? Treba je vzeti delo, kjer ga dobiš.“

„Res ni pomoči?“

„Pojdi po koloniji in videl boš, kdo ima največ te bolezni: Poljaki, Slovenci, Italijani. Tisti, ki mislijo, da si bodo v tleh, štirih letih pristradali hišo v domovini, si pristradajo silikoza, tako se imenuje ta bolezen, ta in oni pa prebivališče tam pri cerkvi.“

Pokazal je proti cerkvi, ki je umazana in črna molela s čebulastim stolpom iznad enonadstropnih in redkih dvonadstropnih hiš, kjer so stanovali trgovci, krčmarji, obrtniki in drugi tržani.

„Dva naša človeka smo že odnesli tja gor,“ je nadaljeval. „Letos pomladi Pustiška, ki je prišel sem že trinajstega leta in je bil močan za naju oba. Lansko jesen je začel težko dihati; ko je stopil k zdravniku, je bilo že prepozno. Malkov Vinko je šel v jama s petnajstim, z devetnajstim smo ga pokopali. Pazi se, fant, ne sili tja, kjer je preveč prahu, in jej, še enkrat ti rečem, jej, če nočeš, da bodo tebe jedli črvil!“

Tudi v samski hiši sem imel dovolj prilike, da sem videl, kaj je napravila silikoza iz ljudi, ki so prišli sem v Merlewald zdravi in močni. Čeprav sem si govoril, da meni, ki nisem bil nikoli bolan, ne more do žive-

ga, sem si vendar še dolgo po razstrelitvi tiščal robec na usta.

„Nič ne pomagaj!“ se je smejal Klambos. „Če imaš slaba pljuča, je rešitev samo ena: še danes zapusti Merlewald in se vrni v svoj domači kraj!“ In sevoda še: „Tvoj oče dela v kamnu. Tam je nevarnejše. Si že bil kaj pri njem doma?“

Konec šihla pa mi je dejal: „Pridi zvečer k Avstrijcu! Spodobni se, da plačam svojemu tretjemu vrček ali dva.“

Bil sem vesel, da sem prišel v njegovo trojko, čeprav so mi bila njegova vprašanja nadležna. Zato sem zvečer ob pivu povedal marsikaj, česar v jami ne bi bil. Najzve, da me bo pustil v jami pri miru s temi rečmi! Zavedal sem se, da sem lahko hvaležen izkušenemu rudarju, prvemu kopaču, ker gosti že dve uri takega zelenca. Ali pa ima z menoj posebne namene? Kakšne? Klambos je govoril o vsakdanjih rečeh, vsak čas pa preskočil na moje zadeve ali povedal kaj o sebi: da ima doma dvanajstletno deklico, ki je sevoda še premlada, da bi gospodinjila, Linka pogreša mater, on pa ženo; nekaj si je že izbral, najbrž bi uspel, da mu ne stoji nekdo na poti.

„Pridi k meni na večerjo,“ me je na lepem povabil s seboj.

Začudil sem se, ko sva zavila v očetovo ulico in je dejal: „V tej ulici stanujem, ta-koj bova doma.“

(Se nadaljuje)

STENA

PANTELEJMOM ROMANOV

Predstojnik nekega urada je sedel v svoji pisarni; potem se je dvignil s sedeža in premeril sobo s koraki po dolžini in širini. Pogladil se je po filniku in se zagledal v steno. Stopil je do vrat, pokukal v stransko sobo, kjer so sedele tipkarice in se zopet zagledal v steno.

Dal je poklicati upravitelja.

„Ivan Sergejevič, kaj menite, ali ne bi bilo mogoče napraviti iz teh dveh sob en sam prostor?“

Upravitelj je dvignil svoj pogled na steno. Preudarno jo je nekaj časa ogledoval in rekel: „Seveda je mogoče. Podretri steno je malenkost. Delo nas bi stalo kvečjemu sto petdeset rubljev.“

„Odlično!“

Teden dni pozneje je korakal predstojnik zopet po svoji — to pot povečani pisarni.

„Sedaj mi zares ugaja! To se pravi pisarna! Samo nekoliko prevelika je!“

„To se človeku le dozdeva, dokler se nanjo ne privadi,“ je menil upravitelj. „Toda tipkarice niso zadovoljne, da smo jih vtačnikli v tako luknjo.“

„Najle godrnjajo, naj se le hudujejo. Stvari ni mogoče spremeniti.“

Čez kakih 10 dni so premestili predstojnika v drug urad. Njegov naslednik je hodil od sobe do sobe, da spozna svoje uradnike. Zgoraj pod streho so mu potožile tipkarice: „Tu smo tako na tesnem! Ali bi nam ne mogli dodeliti kaklega drugega prostora? Mogoče tam, kjer smo bile prej?“

„No, kje ste pa bile?“ je vprašal predstojnik.

„Spodaj, tik ravnateljeve sobe.“

Predstojnik se je vrnil v svojo sobo in jo takoj premeril s koraki. Dal je poklicati upravitelja in mu rekel: „Ivan Sergejevič,

Štirinajst dni pozneje so izmenjali predstojnika. Novi predstojnik je pozval vse uradnike predse in jih naprosil, naj mu izrazijo odkritosrčno morebitne želje. Če le utegne, jim rad ustreže. On je tu novinec in ne pozna njihovih potreb.

Uradniki se v svoji skromnosti niso ničesar domislili, o čemer bi se lahko pritožili. Le bralnico pogrešajo, kjer bi se lahko zvečje shajali. Vsi so opazili, kako je predstojnik premotril vse štiri stene svoje sobe. Nato je vprašal: „Kaj je v tej stranski sobi?“

„Soba za tipkarice!“

„Tako? Prav! Pojdite! Stvar bom premislil.“

„Kaj naj napravimo?“ je vzdihnil upravitelj, ko so zapuščali uradniki predstojnikovo sobo. „Nekaka nevidna sila privlačuje vse k tej steni.“

„Jaz si to takole razlagam: Vsak bi se rad že takoj v začetku izkazal in bi rad ugodil svojim uradnikom v čemerkoli. Skratka... Nove metle“... se je oglasil vpisnikar. „Na mojem prejšnjem mestu je zgradil predstojnik lesene delavske hiše, njegov naslednik jih je pregledal in izjavil: ‚Vrag naj jih vzame! Tu morajo stati hiše iz opeke.‘ In je dal podretri lesene kolibe.“

„Res je, večkrat sem se že o tem prepričal. Če kdo kaj začne in pride kak drug na njegovo mesto, noče za nič na svetu izvesti prvotnega načrta,“ je pripomnil upravitelj. „Tu ima sebičnost prvo besedo. Vsak si misli: če delam po starem načrtu, poročajo, da ne utegnem sam ničesar izvršiti. In zdi se mi, da je nekaka kazen, če se večkrat izmenjujejo predstojniki.“

„Seveda,“ je pritrtil vpisnikar, „urad, ki ima šibak proračun, ne vzdrži več kot dveh predstojnikov na leto.“

„Izjema bi bila, če bi prišel kak tepec, ki preždeva, mirno v pisarni sede, svoje uradne ure. Naj bo predstojnik še tako malo podjeten, vedno iztakne nekaj, s čimer se lahko ukvarja. Še sreča, da se tu razen stene ne da ničesar premakniti. Zato se pa vsi zaganjajo vanjo ko muhe na med.“

„Okoli te stene se vrti svet. Če imajo petkrat na leto z njo opravka, je že dovolj. Sicer pa, da govorim resnico,“ je nadaljeval upravitelj, „če vse to prav dobro premislim, kaj meni to mar? Še užaljen bo, ker se vmešavam v naročila in povelja svojih predstojnikov. Molk je v tej zadevi edino na pravem mestu.“

„Da, vrag vedi, kakor bi bili vsi obsedeni, vsi se lotevajo te stene.“

„Kaj naj bi tudi počenjali tu pri nas, če bi te stene ne bilo?“ je pripomnil vpisnikar in si obrisal pero najprej v podlogo jopice in potem še v lase.

„Ivan Sergejevič, predstojnik vas kliče...“ je dejal sluga in pomolil glavo skozi vrata.

„Zdi se mi, da se je že začelo,“ je šepnil upravitelj in odšel k predstojniku. Ta je stal pri steni in potrkaval z upognjenim kazalcem nanjo.

„Je ta stena debela?“ je vprašal.

„Ne, ni debela, kakih dvajset centimetrov, si mislim.“

„Uradništvo se je pritožilo, da nima nobene sobe za svoje sestanke. Mogoče bi se dalo...“ S tem bi pridobili lepo prostorno sobo.“

„To bi bilo idealno,“ je pripomnil upravitelj, „njena odstranitev je malenkost.“

„Prav! Odlično!“

Pomlad je spet prišla

Pomladansko sonce posijalo je. Polja nam ogrelo, gozde in še drugo vse.

Vse je zaživel, prav vse zacvetelo, ko odšla je starka zima in pomlad je spet prišla.

Vsi smo te veseli, vsi, zato le kar pri nas ostani. Lušteno je pri nas vigredi, le zimo gleda vsak po strani.

Stanko Wrulich, Radiše

KAREL DESTOVNIK — KAUJH:

V gorah

Kar jih niso pozapri, kar jih niso upokorili, so se v gore umaknili. V njih strahu ni, ni bojazni, ne boje se smrtne kazni. Stari svet bodo zrušili, zemljo delovnih ljudi zgradili, in kot plamen brez meja prek sveta bo zavihrala, živo rdeča zasijala narodov bo vseh zastava...!

ali ne bi bilo mogoče napraviti iz te sobane dve sobi? Tipkarice so tam gori na tesnem ko slaniki v sodu.“

Upravitelj se je razgledal po sobi in odgovoril: „Malenkost! Prej je že bila tu stena. Če jo zopet postavimo, nas ne bo stalo mnogo!“

„No, izvrstno! Sedaj je treba po uradih štediti, tu pa ima predstojnik tako dvorano na uporabo! Kaj takega si ne smemo dovoliti. Koliko neki bi znašali stroški?“

Upravitelj se je popraskal za ušesom in dejal: „Škoda, da nisem tega predvideval. Imel sem gradivo za steno, a smo ga požgali. Sedaj si moramo gradivo na novo nabaviti, domnevam pa, da ne bodo stroški prekoračili tih stotakov.“

„Torej na delo! Bolje enkratni izdatek, če lahko nato kaj prištedimo. Najbolj pa se mi smilijo tipkarice.“

„Prav,“ je dejal upravitelj.

In zopet je stopal predstojnik po svoji sobi in jo meril s koraki. „Kdo je bil tako moder, da je dal podretri steno,“ je vprašal, ko je bil dokončal svoje merjenje.

„Prejšnji predstojnik,“ je odgovoril upravitelj.

„Najbrž si je hotel omisliti večji prostor za svoje sprehode.“

„Mogoče!“

„No, tako delamo pri nas. Račune plača kajpada država, zato se človek lahko marsičesa loti. Če bi bila njegova lastnina, bi si nikakor tako ne razširil svoje pisarne.“

„Vsekakor! Država ne obuboža tako hitro, zato varčevanje ni umestno.“

„Bolje bi bilo delovati za blaginjo človeštva in ne za svojo lagodnost!“

Z LOČINI OBTOŽUJEJO:

Pekel v Treblinki

Potlej je začelo kopati jame drugo orjaško trebilo in za njim še tretje. Delali so podnevi in ponoči. Ljudje, ki so bili zaposleni pri upepeljevanju, so pripovedovali, da so te peči spominjale na strahovito vulkanska žrela. Neznosna vročina je kar žgala obraze, plameni so segali osem do deset metrov visoko, črni, debeli in mastni stebri dima so se vili kvišku nekeje v zraku kakor težka in nepremična tančica. Prebivalci okoliških vasi, celo takih, ki leže trideset do štirideset kilometrov daleč, so videli ponoči te zlovesče plamene, segajoče visoko nad obrise obdajajočega jih gozda. Daleč naokrog se je širil vonj po osmolenem mesu. Ko je veter pihal v smeri proti poljskemu taborišču, tri kilometre od tod, se je ondi širil tako neznošen smrad, da je interniranca kar dušilo.

Osem sto jetnikov je bilo zaposlenih z upepeljevanjem trupel — število, ki je prekašalo število delavcev pri Martinovih pečeh ali pri plavžih velikanskih metalurški tovarn. Ta pošastna sežigalnica človeških trupel je delovala nenehoma podnevi in ponoči, celih osem mesecev, in še niso mogli upepeliti vseh teh milijonov trupel. Res pa je, da so medtem neprestano dotekale nove množice ljudi, ki jih je tudi bilo treba sežgati, in to je peči preobremenjevalo.

Dobro vemo, kako robat je nemški humor; nikdar nismo imeli o njem visokega mnenja. A nihče med nami bi si ne bil mogel nikdar zamisliti tega, kar je bil humor SS-ovcev v Treblinki, kakšne so bile njihove zabave in kakšne norčije, ki so jih uganjali...!

Tako so silili na smrt obsojene, da so igrali nogomet ali se lovili slepo miš; organizirali so pevski zbor obsojencev in prirejali celo njihove plesne nastope. Blizu svoje vojašnice so imeli Nemci neke vrste menažerijo, v kletkah je bilo nekaj volkov in lisic, v primeri z njimi same nenevarne živali; prave zverine, najnevarnejše, kar jih je kdaj tlačilo zemljo, pa so živele prosto, poslušaje godbo na klopetih pod brezami. Obsojenci so zložili posebno himno, ki so jo peli v Treblinki. V nji so bile med drugim take besede:

Für uns gibt es heute nur Treblinka,
das unser Schicksal ist.

Ti ljudje, ki so dostikrat krvaveli od ran, so bili morali nekaj minut pred smrtjo peti za slovo idiotske nemške sentimentalne romance:

Ich brach das Blümlein
und schenkte es dem schönsten
geliebten Mägdelein.

Glavni poveljnik taborišča je izbral v neki skupini več otrok, dal usmrtiti njih starše, odredil, naj otroke lepše oblečejo, jih obdaril s slaščicami in se je nato z njimi igral; čez nekaj dni, ko se je bil naveličal te zabave, je ukazal, da naj usmrte tudi te otroke.

Ena poglavitnih zabav SS-ovcev je bilo posiljevanje mladih, lepih žena in deklet, ki so jih nekaj izbrali v sleherni taki skupini. Naslednjega dne zjutraj so nasilneži sami poslali svoje žrtve v plinsko celico.

Tako so se kratkočasili v Treblinki SS-ovci, oprode hitlerjevskega režima in ponos fašistične Nemčije. Tu je treba omeniti, da ta bitja niso bila zgolj mehanski izvrševalci tuje volje. Vse priče navajajo kot značilno potezo vsakega izmed njih ljubezen do teoretičnega razglabljanja in filozofiranja. Vsi so kaj radi imeli govore pred obsojenci, hvalili in razlagali so jim vzvišeni smisel in pomen tega, kar se je dogajalo v Treblinki. Obširno so jih prepričevali o superiornosti svoje rase nad drugimi in peli cele slavospeve nemški krvi, nemškemu značaju in nemškemu poslanstvu.

Njihova veroizpoved je bila razložena v Hitlerjevih in Rosenbergovih knjigah, v brošurah in člankih Göbbelsa.

Ko so počenjali take stvari in si krajšali čas tako, kakor smo opisali, so zaspali spanje pravičnega; v tem jih niso motile nobene hude sanje, ni jih tlačila mora. Sploh jih ni nikdar mučila vest, to pa iz preprostega vzroka, ker je niso imeli. Utrjevali so se s telovadbo, skrbeli na veliko za svoje zdravje, pili mleko, prizadevali si na razne načine, da bi si zboljšali živiljske pogoje; svoja bivališča so obdajali z vrtni, tam si videl lepe košare cvetja in mikavne ute. Šefi so se posebej zanimali za njihovo zdravje, zdelo se jim je, da je njihov „ceh“ škodljiv, zato so jim pogosto dajali dopust, ki so ga ti kroniki preživeljali doma v Nemčiji. Ko so bili doma, med svojimi, so hodili naokrog ponosno dvignjene glave in lepo molčali o delu, ki ga sicer opravljajo, ne morda zato, ker bi se ga sramovali, marveč iz preprostega vzroka, ker so bili disciplinirani in niso marali prekršiti slovesne prisege in pismene obljube. Ko so šli zvečer z ženo v kino in se smejali s krototom, da so kar cepetali z okovanimi škornji, se niso v ničemer razločevali od navadnih gostov. Toda to so bile beštije v polnem pomenu besede, SS-ovske beštije.

Poletje 1943 je bilo v teh krajih nenavadno vroče. Skozi dolge tedne ni bilo ne dežja, ne oblakov, ne vetra. Sežiganje trupel je bilo v polnem razmahu. Že okrog šest mesecev so dan in noč gorele peči, vzlic temu je bilo sežganih komaj za polovico trupel.

(Nadaljevanje)

Tedaj so prihajali konvoji iz Bolgarije. SS-ovci in stražniki so imeli z njimi posebno veselje. Nemci in bolgarske fašistične oblasti so te ljudi tako vlekle za nos, da niso niti slutili, kakšna usoda jim je namenjena. Zategadelj so vzeli na pot veliko dragocenih stvari in obilo okusnih jedi in belega kruha. Nato so prihajali konvoji iz Grodna, Bialystoka, iz uporniškega ghetta v Varšavi, pa konvoji poljskih vstašev: kmetje, delavci, vojak.

Iz Besarabije je prispela skupina ciganov — dve sto mož ter osem sto žensk in otrok. Prišli so peš, z vozovi, ki so jih vleкли konji. Tudi te ljudi so bili prevarili, in teh tisoč ciganov sta spremljala na poti v smrt samo dva stražnika, ki tudi nista vedela, da jih spremljata v kladnico. Priče pripovedujejo, da so ciganke kar ploskale od navdušenja, ko so ugledale lepo poslopje za — usmrčevanje s plinom in da se vse do zadnje minute niso zavedele, kakšna usoda jih čaka. Kajpak, Nemce je ciganska naivnost imenitno zabavala.

Krutost SS-ovcev se je prav posebno izdruževala nad uporniki iz varšavskega ghetta. Ženske in otroke so v tem primeru odvedli kar k pečem za mrliče namesto v plinske sobe. SS-ovci so prisilili od groze zblaznele matere, da so peljale svoje otroke med razbeljene drogove mrliskih peči, v katerih se je sredi plamevov in dima cvrlo tisoče spačenih in zgrbančenih trupel; zdelo se je, kakor bi kadavri oživelili, tako so se gibali, zvijali in krotovčili. Trebuhi nosečih žensk so pokali od vročine in otroci, ki so bili usmrčeni, preden so se rodili, so goreli v odprtih trebuchih svojih mater. Ob takem prizoru je moral tudi najbolj prekaljen človek zgubiti pamet. Nemci so pravilno računali, da bodo taki pogledi še stokratno stopnjevali grozo njihovih žrtev. Matere so skušale po vsej sili prikriti otrokom strašne prizore in so jim z dlanjo zapirale oči, toda otroci so se jih vse bolj oklepali in prestrašeno vpili: „Mama, kaj bodo storili z nami? Ali nas mislijo vreti v ogenj?“ — Dante ni videl v svojem peklu takih podob.

In zares: najprej so se Nemci naslajali s tem prizorom, nato pa so otroke sežgali. Človeku je že dovolj, če samo bere o teh prizorih: dovolj mu je, da občuti neizmerno trpljenje. Naj mi bralci verjamejo: pisati o tem ni nič manj bolestone.

Ta ali oni me utegne vprašati: „Čemu pa pišeš, zakaj nas spominjaš na vse to?“

Pisatelj je dolžan pripovedovati strahotno resnico, bralci pa so dolžni, da take stvari spoznajo. Kdor bi se pri tem obrnil proč, kdor bi zaprl oči in prešel to poglavje, ta bi užalil spomin žrtev.

V ambulanti so spremenili postopek. Prvotno so bolnike privedli tja, kjer je bil prostor maskiran z vejevjem; tam jih je sprejel neki lažizdravnik, nakar so jih pobili in vrgli njih trupla v skupno jamo. Zdaj so iznašli nekaj drugega: Napravili so neke vrste okroglo kotanjo, spominjajočo na športno igrišče; ta prostor so obdali z nizkimi klopmi. Klopni so bile tako tesno na robu kotanje, da je človek, ki je sedel na klop, tičal tik nad kotlino. Na dnu kotanje je bila peč, v kateri so

Laži dejstev ne spremenijo

(Nadaljevanje s 1. strani)

proti dvojezični šoli "spontana reakcija koroških staršev", kajti še predobro nam je v spominu, da so bile za ustvaritev te spontanosti potrebne vse oblike vplivanja in pritisikanja na prizadeto prebivalstvo, od hujškanja po tisku pa do romanja centralnih funkcionarjev nacionalističnih organizacij po celotnem slovenskem in dvojezičnem ozemlju. Če pa dr. Weissmann kljub temu imenuje uspeh te gonje "jasen odjavni uspeh staršev južne Koroške", potem pač dokazuje, čigavega duha otrok da je. Njegova izvajanja bi popravili le v toliko, da Koroški in avstrijski stvari v resnici niso napravili dobre usluge, ki so s kaznivim nasiljem ustvarjali pogoje za nedemokratske in nepravilne zakone, s katerimi Avstrija prav gotovo ni dokazala svoje "nad ozkim nacionalističnim obzorjem" stoječe evropske miselnosti.

Govoril je o dvakratni ogroženosti koroških meja, ni pa govoril o ogroženosti meja, ne le Koroške marveč celotne Avstrije, v krvavi dobi nacizma, ko je napočil čas za tiste, ki so že v letih 1919/20 slavili "zmagog v nemški noči". Drugače bi moral pač tudi povedati, da koroški Slovenci, ki so "že od leta 1934 zbirali in skrivali vojaške puške", le-teh niso obrisli proti demokratičnemu protifašističnemu prebivalstvu Koroške in Avstrije, marveč proti tistim, ki so pogazili Avstrijo ter z barbarskim nasiljem uresničevali svoje sanje o Veliki Nemčiji, da so bili ti koroški Slovenci edini v mejah Avstrije, ki so se z orožjem v roki uprli nacističnim zavojevalcem.

Širokogrudnost Avstrije do manjšin je dokazoval tudi z "neoviranim kulturnim in gospodarskim življenjem manjšine". Toda temu se reče šopiriti se s tujim perjem, kajti pri tem samostojnem izživljanju koroških Slovencev ima ravno Avstrija najmanj zasluga, saj nam k temu ni prispevala niti šilinga, pač pa je skozi desetletja načrtno zaposlavljala našega človeka in naše ozemlje. Kdor si pa to šteje v zaslugo, tisti samo razkriva svoj pravi odnos do našega ljudstva in se potem tudi ne čudimo, če se pri dokazovanju širokogrudnosti poslužuje očitnih laži, kot je to napravil dr. Weissmann, ko je trdil, da so trije člani šestčlanske delegacije koroških Slovencev, ki se je prejšnji dan zglasila v parlamentu, javni uslužbenci. Pa to ni bila edina laž! Prav tako je zavesno trdil neresnico, ko je navajal, da ima Koroška trenutno samo 9 srednjih šol, kajti s strani naše delegacije mu je bilo prejšnji dan ob istem vprašanju jasno povedano, da imajo te srednje šole toliko paralelnih razredov, da praktično znaša število nemških srednjih šol v deželi 27 ali celo 28.

Dr. Weissmann seveda tudi mimo vprašanja vindšarjev ni mogel, pač pa se mu je pri tem pripetil neprijeten spodrselj, ko je kar dvakrat izrecno poudaril, da je "vindiš slovensko narečje z zelo močnimi germanizmi". Lahko smo prepričani, da mu njegov strankarski tovariš Einspieler za to priznanje ne bo preveč hvaležen, saj mu je do temeljev omajal njegovo itak zelo trhlo teorijo o posebnem vindšarskem narodu in jeziku. Pa to je končno njuna stvar, mi smo že dovolj jasno povedali svoje mnenje o tej čudni tvorbi, ki jo privlečejo na tapeto vedno takrat, ko jim gre za atomiziranje slovenskega ljudstva na Koroškem.

Za nas je mnogo bolj zanimiva Weissmannova primerjava med Koroško in Južno Tirološko, kajti ob njegovih besedah se nam vsiljuje mnenje, da so po takem naziranju zahteve po enakopravnosti in zagotovitvi nadaljnjega obstoja upravičene samo za Južne Tirolece, ki so bili brez plebiscita priključeni Italiji, dočim naj bi bila usoda koroških Slovencev zapečateni že z glasovanjem leta 1920. Močno potrjuje to domnevo tudi njegova izjava: "Odkrito priznam, da smo se za ta korak (sklenitev obeh manjšinskih zakonov — op. uređ.) odločili samo iz ozira na težki boj južnotirolske narodnostne skupine". Bolj jasno in nedvoumno namreč ne bi mogel priznati, da

Avstriji nikakor ne gre za izpolnitev obveznosti, ki jih je prevzela s členom 7, torej za pravično rešitev manjšinskega problema v lastni državi, marveč zgolj za svojo manjšino v Italiji. Zato moremo njegove besede, da je Avstrija s tema dvema zakonoma doprinesla resnično žrtev, tolmačiti samo tako, da obstoja ta žrtev očitno v tem, da slovenski jezik na Koroškem tokrat še ni bil popolnoma obsojen na molk, kakor bi to raje danes kot jutri dosegli tisti krogi, ki so proti zakonom protestirali zato, ker so "preveč širokogrudni in dajejo slovenski manjšini preveč pravic". Ob tem ne moremo imenovati drugače kot škandalno dejstvo, da je dr. Weissmann postavljaval v isto vrsto naše organizacije ter nemško-nacionalističnega združenja, kajti razlika je preveč očitna: **Dočim se mi borimo za resnično enakopravnost, ki bo v smislu člena 7 zagotovila naš obstoj ter razvoj tudi v bodoče in pri tem nemško govorečim sodeželanom v ničemer ne mislimo kratiiti njihove enakopravnosti, je prizadevanje hujskaških krogov usmerjeno na to, da bi na Koroškem ustvarili pogoje, v katerih se naš gospodarsko in socialno odvisni človek praktično ne bi mogel posluževati formalno mu zagotovljenih pravic.**

Dr. Weissmann, ki tega proti Slovincem naperjenega prizadevanja noče priznati, je nova zakona imenovali pot do pomiritve in sporazumevanja. **Toda zakona, ki odpirata široke možnosti nadaljnemu pritisku in izsiljevanju, ne moreta predstavljati pravične rešitve manjšinskega vprašanja!**

(Vsled pomanjkanja prostora bomo o izvajanjih ostalih govornikov spregovorili prihodnjič.)

Dulles je omagal

Govorice o odstopu ameriškega zunanjega ministra Dullesa so se uresničile. Čeprav se te vesti do zadnjega dementralirani in je bilo celo slišati, da se bo Dulles osebno udeležil bližnjih ženevskih pogajanj štirih velesil, je prezident Eisenhower v sredo sporočil, da je Dulles odstopil, "ker mu nikakor ni mogoče še dalje nositi bremen svojega položaja".

Šele pred kratkim je svetovno javnost presenetila vest o Adenauerjevem sklepu, da bo kandidiral za mesto zveznega predsednika, zdaj pa se je temu pridružil še sporočilo o odstopu Dullesa, torej tistih dveh politikov Zahoda, ki so ju smatrali za glavne predstavnika in zagovornika hladne vojne. Temu primerni so tudi komentarji v svetu.

Naslednik Dullesa sicer še ni bil imenovan, vendar ima največ izgledov podtajnik v zunanjem ministrstvu Herter.

Slavnosti ob 40-letnici KPJ

Po vsej Jugoslaviji se vrstijo proslave v počastitev 40-letnice ustanovitve Komunistične partije Jugoslavije. KPJ je bila ustanovljena 20. aprila 1919. Zato bodo glavne proslave tega zgodovinskega dne v nedeljo 19. in ponedeljek 20. aprila. 20. april je bil proglašeno tudi za vseljudski praznik. Glavna slavnost bo v Beogradu, kjer bo 19. aprila slavnostna seja CK ZKJ, na kateri bo generalni sekretar CK KPJ Josip Broz Tito podal referat, posvečen 40-letnici.

V okviru proslav odkrivajo po vsej državi spominske plošče žrtvam, ki so padle v boju za uveljavljanje naprednih idej.

Protestno zborovanje tudi v Mariboru

Kakor izvemo, je bilo dne 8. aprila večer v Mariboru veliko protestno zborovanje. Ves Maribor je bil na nogah in ljudje so v ogromnem številu napolnili Trg Svobode, da so dali duška svojem razočaranju nad pristranskim izvajanjem člena 7 avstrijske državne pogodbe ter protestirali proti krivičnim izvedbenim zakonoma o šolstvu in omejitvi uradnega jezika na obrobne kraje pod Karavankami.

Na zborovanju je govoril Anton Brandner, koroški slovenski rojak iz Zilje, ki zaradi narodne zavednosti ni dobil zaposlitve na Koroškem. Med drugim je povedal, da je pred 55 leti maturiral na celovski gimnaziji med 31 študenti 11 Slovencev. Razen župnika Tojnika nobeden ni dobil zaposlitve na Koroškem. V svojem govoru je ostro obsodil nedemokratično reševanje manjšinskega vprašanja, množica pa je z viharim aplavzom in vzkliki pritrjevala njegovim izjavam.

Predsednik Okrajnega sindikalnega sveta Ivo Janžekovič je predlagal resolucijo, v kateri je izpovedan odločen protest in obžalovanje obmejne Maribora, da je

ostalo vse prizadevanje koroških Slovencev za pravično izvajanje člena 7 državne pogodbe ničeno in brezuspešno. Med drugim zahteva obmejni Maribor v resoluciji, da se mora člen 7 avstrijske državne pogodbe izpolniti ter slovenski narodni manjšini dokončno zagotoviti vse pravice, ki ji gredo po človeških in demokratičnih načelih, veljavne za kulturne, napredne in enakopravne odnose med narodi. V resoluciji apelirajo na napredne in demokratične sile v Avstriji, da podprejo osnovne človečanske in demokratične zahteve koroških Slovencev, ki so bile tudi načelno sprejele v OZN, za koroške Slovence pa so še posebej zasidrane v členu 7 državne pogodbe. V resoluciji obsojajo dvoltičnost odgovornih činiteljev v Avstriji, ki postavljajo drugačno mero za pravice nemške manjšine v Južni Tiroli, kakor za narodno manjšino v lastnih mejah. Hkrati zagotavljajo v resoluciji Slovincem v Avstriji, da v borbi za obstanek niso osamljeni, temveč da stojijo za njimi vsi jugoslovanski narodi ter vse demokratične in napredne sile v svetu.

LONDON. — Londonski list "Observer" piše, da so švedski atomski izvedenci nedavno ugotovili povečanje radioaktivnosti na Švedskem za 200 % in da so travniki močno okuženi. Na Nizozemskem so ugotovili, da se je radioaktivnost povečala za 400 do 450 %. Večje izžarevanje so ugotovili tudi v Belgiji, na Angleškem se je radioaktivno izžarevanje lani povečalo za 200 %. Američani obtožujejo za ta pojav Sovjetsko zvezo, ki da je v polarnih krajih izvrtila več močnih atomskih eksplozij.

V ugodnem kraju v bližini Pliberka sprejmemo na stanovanje družino. V novi hiši je na razpolago kuhinja, soba in klet, poleg tega pa lep vrt. Najemnino po dogovoru je mogoče odslužiti tudi z delom na kmetiji. Prijave na naslov: Uprava "Slovenski vestnik", Celovec - Klagenfurt, Gasometergasse 10.

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: I. program: — 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00. II. program: — 6.00, 7.00, 8.00, 13.00, 17.00, 19.00, 22.00, 23.00.

Vsakodnevne oddaje: I. program: — 5.55 Oddaja za kinete — 6.00 Vedri zvoki — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 7.55 Gospodarska poročila in delovni trg — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinjski magazin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 12.03 Pestro mešano — 13.00 Opoldanski koncert.

Sobota, 18. april:

I. program: 8.00 Lepo vedenje in popevke — 8.45 Štiri pisani svet — 9.00 Od pesmi do pesmi, od srca do srca (slov.) — 10.00 Pozdrav nate — 10.50 Za samotne in balne — 11.30 Z vseh dolin zveni — 12.00 Pasneta za vas — 12.20 Oddaja za mladino — 12.40 S petjem in godbo — 13.15 Kjer pejejo, se ustavi — 13.40 Pisan spored — 14.00 Quiz za 100.000 šilingov.

II. program: 7.20 Jutranja godba — 8.20 Glasba na tekočem traku — 9.15 Vesel spored — 11.00 Ljudske melodije — 11.45 Tehnični pregled — 12.00 Mladinski koncert — 12.40 Zabavni koncert — 13.10 Lepa pesem — 13.40 Za delopust — 13.55 Operni koncert — 14.15 Usodno vprašanje Azija — 21.00 Iz operele.

Nedelja, 19. april:

I. program: 6.10 Vesele melodije — 7.30 5 pesmijo in glasbo pozdravljamo in vašimo (slov.) — 9.00 Glasba za nedeljsko dopoldne — 11.30 Vesela petje, veselo igranje — 12.30 Pozdrav nate — 12.45 Plesna glasba — 12.55 Zveneči glasovi — 13.30 30 minut z Herbertom Seiterjem — 14.00 Šparina poročila — 14.10 "Samo žveplo", kmečka komedija — 14.30 Plesi z vsega sveta.

II. program: 7.05 Godba na pihala — 11.00 Orkestralni koncert — 12.40 Moderna serenada — 13.15 Muzikalni časopis — 13.50 Operni zvoki — 14.00 V ne-

RADIO PROGRAM

deljo ob štirih — 18.00 Ko postane pomlad — 19.10 Koncert — 20.00 Vsak pozna ljubezen na zemlji — 21.10 Zabavni spored.

Ponedeljek, 20. april:

I. program: 8.00 Operni koncert — 8.45 Zapiski iz domovine — 14.00 Poročila, objave. Za našo vas (slov.) — 16.00 Zabavna glasba — 16.30 Koncertna ura — 17.10 Popoldanski koncert — 17.55 Z Veselimi planjarji (slov.) — 18.30 Mladina in teater — 20.15 Fatty Georges s svojimi solisti — 21.00 Dunajska slikanica.

II. program: 8.20 Glasba na tekočem traku — 15.30 Imam dunajsko srce — 16.00 Otroci, mi pojemo — 16.30 Madžarska poprika — 17.15 Znanje za vse — 17.55 Zabavni glasbeni spored — 19.30 Za spomin na Haydna.

Torek, 21. april:

I. program: 8.00 Koroški koledar — 8.45 Domači zdravnik — 14.00 Poročila, objave. Rdeče, rumeno, zeleno (slov.) — 14.45 Mojstri pesmi — 16.00 Godba na pihala — 17.10 Fifty-fifty — 18.30 Radijska prijateljica — 20.15 "Turek v Italiji", opera.

II. program: 8.20 Zabavni spored — 9.35 Znanja dela velikih mojstrov — 14.40 Mi, vihar in tažba — 15.30 Melodije in ritem — 16.00 Oddaja za žene — 16.30 Orkestralni spored — 17.15 Veliki nepoznanec — 17.55 Glasba za zabavo — 19.30 Dobra ura — 20.00 Köln 1959 — krožna palovanje po meslu — 21.00 Štirje proti štirim.

Sreda, 22. april:

I. program: 8.00 Pesmi in povesti o deželi ob Dravi — 8.45 Iz ženskega sveta — 14.00 Poročila, objave. Kar želite, zaigramo (slov.) — 14.45 Glasba za mladino — 15.45 Kratke zabavne zgodbe — 16.00 Glasba iz filmov — 17.10 Popoldanski koncert — 17.55 Veselo zaigrano — 19.00 Od plošče do plošče — 20.15 Zivljenje palno glasba Ronald Binge — 21.20 Prasijsko, odličite.

II. program: 8.20 Glasba na tekočem traku — 13.30 Za ljubitelje opar — 13.50 Mojstni ansambli — 16.30 Dunajske melodije — 17.15 Iz kasiskovalnega dela vsakih

šol — 19.26 "Tek s sancem", najbolj čudna romanja na svetu — 19.35 "Krog in krog je neba modro", slušna igra.

Četrtek, 23. april:

I. program: 8.00 Operni koncert — 8.45 Avstriji v inozemstvu — 14.00 Poročila, objave. Iz koroške književne delavnice (slov.) — 16.30 Angleški pisatelj Byron — 17.10 Pisan šopek melodij — 18.00 Oddaja za kmete — 18.30 Mladina v poklicu — 20.15 Ana Neumann — mestna mati od Schwarzenberga — 21.00 Zveneča alpska dežela.

II. program: 8.10 Zabavni glasbeni spored — 13.30 Glasbeni podlistek — 14.15 Znani orkestri — 16.00 Oddaja za žene — 16.30 Zabavna in vesela — 17.15 Raziskovalci na obisku — 17.55 Za vesel delopust — 19.25 Slavnostni taden na Dunaju — 19.35 Pesem prerija — 20.00 Dobra ali slaba sedmorica — 20.30 Umetnost bili poročen — 21.00 Operni koncert.

Petek, 24. april:

I. program: 8.00 Orkestralni koncert — 8.45 Radijska beležnica — 14.00 Poročila, objave. Koroška poje in igra (slov.) — 14.45 Komorna glasba — 16.30 Koncertna ura — 17.10 Popoldanski koncert — 18.10 Prosti čas je dragocen — 20.15 Trideset let Reinhardtovega seminarja — 22.10 Zaljubljene melodije.

II. program: 8.20 Glasba na tekočem traku — 14.05 Sodobni avstrijski kompozisti — 15.30 Srečanje papoladne — 17.15 Znanje in čas — 17.55 Zabavni glasbeni spored za vsakogar — 20.00 Operni koncert — 20.45 Srečanja šoferjev in motoristov — 21.15 Lepe melodije — lepi glasovi.

Televizijski program:

Vsakodnevna oddaja: 20.00 Čas v sliki. Oddaja Čas v sliki je tudi vsak dan po končani zadnji oddaji televizijskega programa.

Sobota, 18. 4.: 19.30 Kaj je videti novega — 20.00 "Josephine", igra v 4. delu, prenos iz Volksteatra — 22.30 Špartni kaleidoskop.

Nedelja, 19. 4.: 17.00 Za mladino — 17.30 Svet mladine — 20.15 Vsaka sekunda en šiling — veseli quiz.

Ponedeljek, 20. 4.: 19.30 Kdo se palje z nami — 20.15 Aktualni šport — 20.30 Izdajanje skrivnosti — 21.00 Slike pred in za kamera — Disneyjev film.

Sreda, 22. 4.: 17.00 Kasperlnove pustolovščine — 17.30 Vodne plice — 17.45 Pri zdravniku za cvetlice — 19.30 Pomočniki človeštvu — 20.15 "Jazz at the Philharmonic", prenos iz Konzerthausa.

Četrtek, 23. 4.: 20.15 Film o mladih živalih — 20.30 "Ketrina", veseloliga.

Petek, 24. 4.: 19.30 Oknar — 20.15 Prenos z Löwingerjevega odra.

Jabolčna in hruševa drevesca ter vinske irte oddaja drevsnica ing. Marko Polzer na Vazah, pošta Št. Vid v P. — St. Veit i. J.

Kdor si želi poznanstvo v Kanadi, Združenih državah Amerike, Južni Ameriki ali Avstraliji

z namenom ženitovanja in poroke, naj se s polnim zaupanjem obrne po informacije na naslov:

"EVA" AGENCIJA

10253-95 St., Edmonton, Alberta, Canada.

Pismu priložite 20 šilingov in sliko!